

BENCSIK PÉTER

Politikai viszonyok Hódmezővásárhelyen 1947-ben a kékcédulás választások előtt

1947-ben Hódmezővásárhelyen igen élénk politikai élet zajlott. Az ekkor kb. 60 000 fős lakosságú városban a négy nagy párt taglétszáma együttesen meghaladta a 20 000 főt is. A vásárhelyi politikai viszonyok ugyanakkor jelentősen eltértek az országos helyzettől. A városban ugyanis a vezetés egy három pártból álló koalíció kezében volt, hiszen a Független Kisgazdapárt (FKGP) már az előző év végén ellenzékbe vonult. Itt is működött a Baloldali Blokk, amely igyekezett a városban is végrehajtani a szalámitaktikát, a helyi FKGP-szervezet azonban meglehetősen erős volt és sikeresen tudott védekezni az őt ért támadások ellen. Végül abban is eltérés tapasztalható, hogy a Baloldali Blokkon belül sem volt valódi akcióegység, mivel a két munkaspárt közötti kapcsolatokat állandó feszültségek árnyékolták be.

A két munkaspárt közötti konfliktusok

A Magyar Kommunista Párt (MKP) és a Szociáldemokrata párt (SZDP) közötti viták már 1945 áprilisától kezdve folytak. A nézeteltérés oka az volt, hogy a kommunisták aránytalanul sok pozíciót szereztek meg maguknak a városi közigazgatásban. Legerőteljesebben a szakszervezeteken belüli paritást követelte az SZDP, mivel ott 90%-os volt a kommunisták befolyása.¹ 1946-ban további konfliktusok is kialakultak, amelyek között egyaránt voltak személyeskedések, illetve az MKP további térnyerése miatti szociáldemokrata felháborodások.²

A szakszervezeti paritás ügyében a kommunista főispán, Karácsonyi Ferenc által már 1946. januárjában javasolt pártközi értekezletre végül csak 1947. februárjában került sor. Az SZDP a 9 fős Szakszervezeti Bizottságból 4 helyet és az elnöki posztot kérte. Emellett a törvényhatósági közgyűlés 20 szakszervezeti küldöttét is 11-9 arányban akarták megosztani (addig 17 kommunista mellett alig 3 szociáldemokrata volt abban). A javaslatokat az SZDP szerint a két párt működését összehangolni kívánó Összekötő Bizottság (ÖB) március 17-én határozattá emelte (az MKP szerint azonban ez nem történt meg). A szakszervezeti választásokon a bizottságban 7-2 arány alakult ki az MKP javára, ám az elnöki posztot ekkor átengedték az SZDP-s Juhász Pálnak. Az SZDP szerint az MKP azt is vállalta, hogy két hónapon belül a bizottság két tagját visszahívja és helyettük szociáldemokraták kerülnek be. Amikor az SZDP májusban újra kérte, az MKP ezt elutasította, de a szociáldemokraták tovább küzdöttek ezért. Ezek után a két párt viszonya nagyon elmérgesedett, különösen Erdei István nemzetgyűlési képviselő és felesége került kölcsönös vádaskodásba és személyeskedésbe az MKP vezetőivel. Az MKP véleménye szerint az SZDP általános

támadást indított az MKP ellen a sajtó és a propaganda útján (támadva és lejáratva egyes kommunistákat); néhány szakszervezetben puccsszerűen új választásokat akartak stb. Erdei magatartásának okát az MKP abban látta, hogy a kommunisták nem támogatták Erdei polgármesterré választását.³

1947. március 12-én ugyanis a szintén SZDP-tag Kiss Pál polgármester nyugdíjazását kérelmezte,⁴ majd április 5-től nyugdíjba vonult. Utódlása körül ádáz harcok bontakoztak ki. A vásárhelyi SZDP-szervezet mindenképpen Erdeit szerette volna jelölni.⁵ Azt az MKP is elismerte, hogy az utódnak is szociáldemokratának kell lennie, azonban Erdei István elfogadhatatlan volt számukra.⁶ Májusban a főispán úgy vélte, hogy az FKGP magának szeretné megszerezni a polgármesteri posztot; a Baloldali Blokk véleménye azonban továbbra is az volt, hogy SZDP-s polgármester kell. Ha azonban az SZDP nem tud elfogadható személyt jelölni, akkor más, alkalmas személyt kell keresni.⁷

Június 8-án a Baloldali Blokk közös gyűlést rendezett a városban. A kommunisták

A NEMZETI PARASZTPÁRT NAGYGYŰLÉSE. HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, 1945

szerint a gyűlés jól elő volt készítve, de azon szociáldemokrata tömegek mégsem jelentek meg. Zokon vették azt is, hogy az SZDP szónokai viszont jelentősen túllépték az időkeretet. Ráadásul a gyűlés után Erdei István és a kommunisták közt heves szóváltásra került sor; Kerekes Imre városi MKP-titkárt állítólag spiclinek is nevezte a vérmes szociáldemokrata vezető.⁸ Végül a helyi SZDP belátta, hogy el kell állnia Erdei jelölésétől és a Vidéki Titkárság július 4-i javaslata után 7-én Tamás Béla szociáldemokrata ceglédi főjegyző vagy Fehér Ferenc újonnan választott vásárhelyi titkár megválasztását támogatta.⁹

A Vasas Szakszervezet tisztújítása június 22-én már botrányba fulladt. A két párt ismét meglehetősen eltérően ismerteti az eseményeket. Az MKP szerint Erdei István és Csekey Béla alaptalanul sikkasztással vádolták meg a lelépő vezetőséget, majd személyeskedő támadást intéztek ellenük. Ekkor a résztvevők vitázni kezdtek, s csak az gátolta meg a verekedést, hogy Szent István bezárta az ülést.¹⁰ Erdei István az SZDP szemszögéből úgy látta, hogy ők tárgyilagos hangon az anyagi ügykezelés hiányait kifogásolták, mire a szakcsoport régi elnöke minősíthetetlen hangot ütött meg velük szemben. Erdei ezután összeférhetetlenségre hivatkozva kérte az addigi elnöki székről való távozását, mire Szent István inkább bezárta az ülést.¹¹ Június végén számos kérdésben valóságos nyilatkozat-háború, helyreigazítási kérelmek sokasága született a fenti ügyben, jelezve a két párt rendkívül kiélezett viszonyát.¹²

Július 25-én végül rendkívüli közgyűlés választotta meg polgármesternek Tamás Bélát. A választás igen furcsára sikeredett. Az NPP küldöttei tiltakoztak, hogy nem helyi személy kerül a város élére, pedig számos, évtizedes munkásmozgalmi múlttal rendelkező helyi politikust is lehetett volna találni. A Parasztpárt így kivonult a szavazásról. Az MKP és a befolyásuk alatt álló szakszervezetek küldöttei viszont tartózkodtak. Így – mivel a 20 kisgazda képviselő már nyolc hónapja szintén távol maradt a közgyűléstől – a törvényhatósági bizottság eredetileg 94 fős testületéből csak 18 szociáldemokrata voksolt, természetesen ők egyöntetű igennel. Az MKP magatartását az SZDP új párttitkára határozottan bírálta is.¹³ Ekkor került ugyanis Vásárhelyre az SZDP új városi titkára, Fehér Ferenc, aki szintén idegenből, Békéscsabáról jött. Nyilvános bemutatkozó beszédét július 27-én tartotta.¹⁴ Aznap nyilatkozott elsőként az új polgármester is az SZDP városi lapjának, az Alföldi Újságnak.¹⁵ A szociáldemokraták tehát jelentős vezetőhiánnyal küszködtek, saját tagságukból nem tudtak széles körben elfogadott és támogatott személyeket kiállítani. Önjelöltet igen: Kurucz János, az Alföldi Újságot is előállító Szabadság Könyvnyomda vezetője szívesen vállalta volna a polgármesterséget... Marosán Györgynek írt levelében meleg szavakkal állt ki saját maga mellett.¹⁶ Az SZDP azonban nem jelölte.

Ezután a városban is megindult a választási kampány, ami tovább élte a két párt közötti viszonyt. Ennek egyik fő oka az volt, hogy a városba érkező két új szociáldemokrata vezető még Erdeinél is élesebben lépett fel az MKP hegemonia-kísérlete ellen. Az MKP pedig mind erőszakosabban lépett fel. Július közepén a városháza szociáldemokrata tisztségviselőit egy szakszervezeti küldött azzal presszionálta, hogy ha nem lépnek át az MKP-ba, annak káros következményei lesznek.¹⁷

A két munkáspárt harca mellett az MKP-n belül – pontosabban inkább a városi és a megyei MKP vezetés között – is komoly személyi viták folytak. Ennek gyökerei szintén 1945-ig mennek vissza. Karácsonyi Ferenc főispán és Oláh Mihály városi párttitkár klikkszerűen ki akarta sajátítani a vezetést, amit a párt Szentesen működő megyei bizottsága nem nézett jó szemmel.¹⁸ Oláhot 1946 áprilisában le is váltották a városi párttitkári posztról.¹⁹ Utóda hosszas átmeneti idő után Szent István lett.²⁰ Őt a megyei vezetők gyengekezőnek és

Oláh befolyása alatt állónak tartották.²¹ Még a vásárhelyi MKP-szervezet titkári jelentései is elismerték, hogy a helyi tagság egy része okkal-ok nélkül bizalmatlan a főispánnal szemben.²² 1946 decemberében az MKP városi tisztújító közgyűlése kapcsán Oláh és Karácsonyi ismét felborzolta a megyei pártbizottság kedélyét. A választmány tagjainak listáját Oláh és Karácsonyi a megyei küldöttekkel beszélte meg, ám azok távozása után önkényesen módosították azt. A szentesiek ezt nem fogadták el, mert a változásokat klikkszerűnek tekintették. Ezek után a jelölőbizottság javaslata ellen Karácsonyi erősen kifakadt, kijelentette, hogy ezekkel nem tud együtt dolgozni és nem vesz részt a szavazáson. A december 12-i tisztújító gyűlésen nem is jelent meg a párt két fenegyereke. Ezzel szemben 14-én Karácsonyi rávett több alapszervezetet, hogy hívjanak össze újabb tisztújító gyűlést és eközben nem párttagok előtt is kirohanásokat intéztek a megyei bizottság tagjai ellen. A szentesiek a megismételt választáson is megjelentek, mire Karácsonyi lemondott a választmányi tagságáról és távozott. Oláh viszont ekkor is arról beszélt, hogy a megyének nincs joga beavatkozni a helyi ügyekbe. A gyűlés súlyos pártszerűtlenségnek ítélte meg Oláh és Karácsonyi működését, fegyelmi vizsgálatot indított ellenük, de ennek ellenére Karácsonyit a helyi pártszervezet elnökévé választották. A választmány összetétele ezúttal is a megyei bizottság javaslatát tükrözte.²³ Emiatt Karácsonyi nem is fogadta el a párt városi elnöki posztját.²⁴ Oláh és Karácsonyi ezek után betegsége hivatkozva nem vettek részt Szentesen az 1947. február 9-én tartott megyei MKP-konferencián, de mégis bekerültek a megyei választmányba.²⁵

Erdei Mihály megyei MKP-titkár 1947. folyamán is bizalmatlanul viszonyult Karácsonyihoz és Oláhhhoz, akik gyámkodásnak tekintették a megyei bizottság felügyeletét. Ugyanakkor régi harcostársukat, Diószegi Ferenc szakszervezeti titkárt árdragítás miatt 1947. márciusában letartóztatták. A párt kizárta a tagok közül is. A szakszervezetek új központi titkára Szent István lett, míg az ő helyére Kerekes Imre került városi párttitkárnak.²⁶ Szent Istvánhoz hasonlóan ő is a főispán és Oláh befolyása alatt állt; az 1947-es választások előestéjén a megyei vezetés tervezte is, hogy leváltja posztjáról.²⁷ Karácsonyi 1947. szeptemberi, Szentesen készült káderjellemezése több kedvező tulajdonságot is felsorol ugyan, de ideológiai képzetlenséget, klikk-rendszer kialakításának hajlamát, a pártfegyelem gyakori megszegését, gyenge párt- és választási munkát is felró a főispánnak, akinek munkájával a megyei bizottság nem volt elégedett, főleg, mert arra „szociáldemokrata múltja nyomja rá bélyegét”.²⁸ A választások után a Dinnyés-kormány megerősítette Karácsonyit a főispáni poszton, aminek a szentesi MKP-vezetők nem örültek; a megyei és a városi MKP közt 1947. novemberre rendkívül megromlott a viszony. Kerekes önként kérte áthelyezését, de az MKP új városi titkárának kiválasztását továbbra is igen nehézre tette a Karácsonyi–Oláh-klikk.²⁹ A megyei vezetés rossz véleménye ellenére azonban Karácsonyi 1950-ig a megye és Vásárhely főispánja maradt, Oláhot pedig 1947-ben újra parlamenti képviselővé választották, sőt: 1948-tól polgármester, 1950–54 közt pedig a város első tanácselnöke lett. 1944 és 1950 közt vitathatatlanul ők voltak a helyi kommunisták legbefolyásosabb személyiségei.

Az SZDP-n belül is volt egy kisebb belső harc a megyei és a városi vezetés között.³⁰ Egy központi küldött megállapította, hogy a vásárhelyi pártszervezet elöregedett, szervezetlen, kiengedte kezéből a parasztságot, elhanyagolja a pártoktatást stb.³¹ A párt ugyanakkor állandó anyagi nehézségekkel küszködött, s emiatt az Alföldi Újság kiadása többször veszélybe került. A lapot sokáig ingyen állította elő Kurucz János szociáldemokrata nyomdász. 1946. szeptemberétől felszámított bizonyos költséget, ami nem fedezte a lap kiadásait. A párt azonban ezt sem fizette ki, s emiatt a korábban a helyi vezetésben is szerepet kapó Kurucz

és a helyi szervezet között megromlott a viszony. 1947 márciusában felmondta a lap előállításáról szóló szerződést is, de ezután a pártközponttól segélyt és havi szubvenciót igényeltek. Miután ez nem érkezett meg, a nyomdász 1947 júliusában pert tervezett Takács Ferenc és Erdei István nemzetgyűlési képviselők és Szőke János párttitkár ellen. Erre nem került sor, ám a felek csak 1947 decemberében tudtak megegyezni, s Kurucz követeléseinek kb. felét megkapta. A tízezer forint több mint felét Takács Ferencnek kellett kifizetnie, mint felelős kiadónak. A helyi vezetés véleménye az volt, hogy 1945-ben Kurucz ingyen kapta meg a nyomdát, és cserébe vállalta a lap előállítását.³²

Az ellenzéki pártok Vásárhelyen az 1947-es választásokig

1946 novemberétől az ellenzék közt kell számon tartanunk a Kisgazdapártot is, amely ekkor kilépett a városi koalícióból. A városban ez volt az első működő ellenzéki párt, amely országos szinten viszont kormánypárt volt! Az országban 1944–45 óta működő ellenzéki pártoknak (Demokrata Néppárt, Polgári Demokrata Párt, Magyar Radikális Párt) Vásárhelyen nem volt helyi szervezete.³³ Később újabb ellenzéki pártok is alakultak az országban, amelyek közül a városban kettő próbált gyökeret eresztetni: a Sulyok Dezső által irányított (Magyar) Szabadságpárt (SZP) és a Pfeiffer Zoltán féle Magyar Függetlenségi Párt (MFP). A régi ellenzékéből 1947 nyarán a PDP ismét megkísérelte a helyi szervezet megalakítását,³⁴ de választási kudarca után ismét bezárták a párhelyiséget. Így tehát három említésre méltó ellenzéki pártként az FKGP, az SZP és az MFP tevékenységét kell tárgyalnunk. Utóbbi kettő csak 1947-ben, néhány hónapon át működött a városban, ennek ellenére politikai jelentőségük óriási volt, bár a pártszervezet kiépülésére sem idő, sem mód nem volt. Ez a két párt az FKGP-ből vált ki és Vásárhelyen egyaránt mindkettő hetek alatt elhódította a kisgazdák szavazóbázisának jelentős részét.

Az ellenzékbe vonuló kisgazdák 1947-es tevékenységét sajátos tudathasadások terheltek. Egyrészt az a tény, hogy országosan kormányon voltak, másrészt pedig a pártjukból kiszakadt más ellenzéki erőkkel szembeni magatartás egyaránt frusztrálta a helyi kisgazda vezetést. Ugyanakkor a megyei MKP-vezetés elismerte, hogy a megyében csak Vásárhelyen van erős szervezeti élete az FKGP-nek. Erre utalt az is, hogy a kisgazda tisztújító gyűlésen jelentős tömegek vettek részt.³⁵ Emiatt a helyi kisgazda vezetés is nyugodt, magabiztos volt és a Baloldali Blokk nem tudott ellene újabb akciókat indítani. Január első felében azonban elérték, hogy a kisgazda lapot, a Vásárhelyi Független Újságot újra egy hétre betiltották, pedig a lap maga folyamatosan baloldali erőként határozta meg magát és az FKGP-t.³⁶

Az FKGP országos szervezete 1947. első felében súlyos csapásokat szenvedett el az ún. Magyar Testvéri Közösség „köztársaságellenes összeesküvése” következtében.³⁷ Az MKP értelmezése szerint a párt vezetése a demokratikus szárny (értsd: a baloldal) kezébe került. A Baloldali Blokk ezért azt remélte, hogy ezután a vásárhelyi kisgazda szervezet „megtisztulása” is bekövetkezik. Ennek érdekében 1947. januárjában az SZDP lapja követelte is a „reakciós helyi vezetés” eltávolítását. Az MKP lapja nyíltan feltette a kérdést, hogy „Ugyan volt-e benne [mármint az állítólagos összeesküvésben – B. P.] valaki Hódmezővásárhelyről?” Nem maradt el a válasz sem: mindez nagyon valószínű, hiszen épp ezért lehettek a kisgazdák olyan szemtelének és ezért „uszítottak” a demokrácia ellen... Főleg Oláh Sándorra, az FKGP városi titkárára (aki az „összeesküvők” lebukásakor állítólag el is tűnt egy időre a városból), másrészt

pedig Simonka György újságíróra céloztak, bár az utóbbi maga is egyetértett vezércikkében az alapos tisztogatás és a megtorlás szükségességével. Sőt, a kisgazda lapszerkesztő cikkei egyre inkább erős baloldali érvelést kaptak. Keresztes Tamás kisgazda nemzetgyűlési képviselő pedig kifejtette: „Vásárhely tiszta maradt”; ha lettek is volna összeesküvők Vásárhelyen, ő már régen leleplezte volna őket.³⁸ A pártok tiltakozó gyűléseket is rendeztek. Az SZDP taggyűlésén (Szedes Ferenc jelenlétében) január 19-én Erdei Istvánné javaslatára táviratot küldtek Nagy Ferenc miniszterelnöknek, követelve az „összeesküvők” szigorú megbüntetését. Az MKP január 26-án nagygyűlést rendezett, s Oláh Mihály itt halált kért a letartóztatottak vezetőire. Gyűlést tartottak a földmunkások is, majd az NPP is táviratban követelte a megtorlást. Január 26-án a kisgazdák is gyűlést tartottak. Ezen a választmányi gyűlésen élesen elítélték az összeesküvőket és szigorú büntetést követeltek. Ez megismétlődött a február 2-i taggyűlésen is, ahol Keresztes és Oláh Sándor is beszélt.³⁹ Február folyamán az MKP városi napilapja, a Vásárhelyi Népe több cikkben követelt „kibontakozást”, illetve „Rendet a vidéken is”, azaz a Kisgazdapárt megtisztítását. Erre azért is szükség volt a lap szerint, mert „az ellenforradalom szelleme” erősebb, mint valaha. Ezúttal azonban már élesen támadták Vata Ernő városi kisgazda alelnököt és bírálata érte Keresztes Tamást is.⁴⁰ Érdekes, hogy bár az Alföldi Újság is bírálta még a kisgazdákat, Keresztesről kimondottan elismerő cikket is írt a szociáldemokrata lap.⁴¹ Február 21-én a főispán felkérte a Nemzeti Bizottságot, hogy ők is tiltakozzanak az összeesküvés miatt.⁴² Ezután az MKP támadásai már féktelenné váltak: a kisgazda vezetők csak mint sötét alakok, alvilági politikusok, az összeesküvőket teli torokkal védő aljas hazudozók jelentek meg a lapban – tudomást sem véve arról, hogy a kisgazda lap is számtalanszor elítélte az állítólagos „összeesküvést”. Az MKP „népparlamentet” is létrehozott, melyen ismét alkalom nyílt az FKGP elleni támadásokra.⁴³ Március 15-én pedig ismét nagyszabású tömegdemonstrációt tartott a Baloldali Blokk, ahol már nem egyszerűen a demokráciát, hanem a népi demokráciát éltették a szónokok (Karácsonyi Ferenc főispán és Gyáni Imre helyi parasztpárti vezető mellett központi küldöttek is), és bírálták az „úri és kisgazda reakciót”.⁴⁴

A vásárhelyi kisgazda pártszervezet „megtisztulása” azonban az „összeesküvők” letartóztatása után fél évvel sem következett be. Sőt, nem a jobboldaliakat, hanem a párt bal szárnyához tartozó Tárkány Szücs Ferenc híveit zárták ki az FKGP-ből.⁴⁵ Ekkor a BB helyi szervezete újabb eszközhöz nyúlt. 1947. június 7-én levelet írtak a Kisgazdapárt országos vezetőségének, amelyben ismertették az 1946 második felében tett erőfeszítéseiket a „reakciós” kisgazda vezetés eltávolítására. Ebben kifejtették, hogy a kisgazdák helyi koalícióból való kilépése után maguk vették át a város irányítását. Mivel a Baloldali Blokk 1945-ben Vásárhelyen többségbe került, az ügyintézés zavartalanul folyt is tovább. Kifejtették, hogy Vásárhely munkásmozgalmi hagyományait még a bethleni idők sem tudták megrontani, ám 1946-ban a kisgazdák igen. A baloldali pártok azt kérték az FKGP Országos Vezetőségétől, hogy „vizsgálja felül a vásárhelyi pártszervezetük vezetőinek a demokráciához és a koalícióhoz való viszonyát”, s azon belül a kisgazdák helyi lapjának és ifjúsági szervezetének működését is.⁴⁶ 1947. június 8-án a Baloldali Blokk nagygyűléssel is nyomatékosította követeléseit, illetve tájékoztatást adott a miniszterelnök (Nagy Ferenc) lemondása utáni helyzetről is. A gyűlésen (többek közt) Szobek András (MKP), Szamay Lajos (SZDP) és Gyáni Imre (NPP) beszélt, a sajtó szerint ötezer fős tömeg előtt. Helyi kérdésekről alig esett szó, bár a gyűlésen demonstratív üdvözölték az FKGP-ből kizárt Tárkány Szücs Ferencet.⁴⁷

Ahelyett azonban, hogy az országos vezetés beavatkozott volna a vásárhelyi FKGP szer-

vezet életébe, váratlanul az történt, hogy vásárhelyi kisgazda vezetők kísérletet tettek a párt országos irányvonalának módosítására! A Kisgazdapárt vezetése ugyan balratolódott (vezetője Dobi István lett), de továbbra is volt benne egy polgári szárny, amelyet B. Szabó István vezetett. Az ő köréhez tartozott az FKGP egyik vásárhelyi képviselője, Keresztes Tamás.⁴⁸ A B. Szabó vezette ún. „alkotmányvédők” célja az FKGP visszaterelése volt a Nagy Ferenc volt miniszterelnök által képviselt centrum-irányzatra.⁴⁹ A párt országos vezetésében dúló harc miatt eleve nem volt esély arra, hogy a vásárhelyi szervezet ügyével behatóan foglalkozzanak. A készülő választójogi törvény és a választási szövetségkötés ügyében az FKGP 1947. július 18-ára országos nagyválasztmányt hívott össze, ám B. Szabóék növekvő erejét látva Dobi július 14-én elnapolta a vezető testület ülését. B. Szabó ekkor megbízta Keresztest, hogy 20-ára Hódmezővásárhelyre hívja össze a párt baloldali vezetésével elégedetlen alföldi megyék választmányi tagjait. Keresztes ennek helyi szervezésével Vata Ernőt bízta meg. Ám miután a Dobi-féle vezetés megzsarolta a lázongókat, hogy a párt nem jelöli őket képviselőnek, a tervezett vásárhelyi gyűlést Keresztes már 16-án lefújta. Vata Ernő ezzel nem értett egyet és július 22-én most már Budapesten szeretett volna rendezni egy választmányi ülést az alföldi kisgazda vezetők részvételével – sikertelenül.⁵⁰ Ezt követően pedig megindult a választási kampány, ami ismét lehetetlenné tette, hogy az FKGP országos vezetősége foglalkozzon a Baloldali Blokk június 7-i levelével a vásárhelyi szervezet ügyében.

A Magyar Szabadságpárt 1947. március 23-án alakult meg Vásárhelyen, s lényegében csak a tavasz folyamán volt aktív. A párt ekkor tett kísérletet arra, hogy kiépítse országos hálózatát, de hódmezővásárhelyi fellépésük már a pártszervezés második hullámára esett. Az első hullámban létrejött szervezetek még többnyire békés körülmények közt alakultak meg 1946–47 fordulóján. Így történt ez Szegeden is 1947. január 5-én, ahol a délmagyarországi tagtoborzás megindítását hirdették meg. Sulyok Dezső országos pártelnök itt élesebben kritizálta a kormánykoalíciót és benne egykori pártját, az FKGP-t is, mint korábban. A párt programjaként a keresztény erkölcs, a nemzeti gondolat és a tiszta demokrácia hármását emelte ki.⁵¹ Sulyok Csongrád megyei megjelenése felbőszítette az MKP-t és az egész Baloldali Blokkot. A baloldal elhatározta, hogy minden eszközzel meggátolja a SZP további megszerveződését. Ugyanakkor március elején Karácsonyi Ferencet még nem aggasztotta különösebben az SZP vásárhelyi megjelenése; a főispán úgy ítélte meg, hogy a párt vonzereje kicsi lesz.⁵² 1947. március 23-ára azonban a Szabadságpárt Sulyok Dezső részvételével nagygyűlést hívott össze a város legnevesebb szállodájába, a Fekete Sasba. (Ekkor már voltak tapasztalataik a botrányt okozó baloldali elemekről, ezért Vásárhelyen nem szabadtéri nagygyűlést szerveztek.)⁵³ A rendezvényt Nagyiván János szegedi SZP-képviselő vezetésével március 16-án készítették elő; itt ő ismertette a párt programját. Ekkor még nem zavarták meg atrocitások a gyűlést. Az eseményre érdekes módon az FKGP reagált idegesebben, mivel Nagyiván – aki eredetileg szintén kisgazda volt – az FKGP-t is támadta. Az FKGP arra intette híveit, hogy az újabb polgári párt csak megosztja az erőket, ráadásul a vásárhelyi gazdák érdekeit a Kisgazdapárt védheti csak meg.⁵⁴ Azzal vádolták meg Sulyokot, hogy az MKP kezére játszik pártalapításával. A Szabadságpártot a helyi kisgazda lap szélsőjobboldalinak nevezte, az FKGP-t pedig a szélsőjobb és szélsőbal erők közti arany középútnak minősítette.⁵⁵ Március 23-án az SZP vásárhelyi zászlóbontó nagygyűlése⁵⁶ botrányba fulladt. Az eseményről igen eltérő beszámolók születtek, de a főbb események ezek alapján is rekonstruálhatók. A Fekete Sas nagyterme zsúfolásig megtelt, de hangszórókon keresztül a téren is hallani lehetett a bent szónoklókat. A rendezvényt az SZP délterületi titkára, Pető

Dezső (szegedi) gimnáziumi tanár nyitotta meg. Ezt követően a párt négy országos jelentőségű vezetője mondott beszédet: Vásáry József, Sulyok Dezső, Nagyiván János és végül Drózdy Győző, valamennyien nemzetgyűlési képviselők. A beszédekben a helyi kisgazda lap, a Vásárhelyi Független Újság szerint nem volt semmi újdonság: azt mondták, amit a parlamentben is szoktak. Az egyedüli novum az volt, hogy Drózdyt kivéve az FKGP-t most nem támadták, csak az MKP-t. Sulyok kifejtette, hogy csak nemzetközi kölcsönrel mehet végbe az ország újjáépítése. Tiszteletét fejezte ki a Szovjetuniónak is, mert neki köszönheti az ország a függetlenségét. Miután arról is beszéltek, hogy az MKP óriási gazdasági hatalommal rendelkezik, költségvetése 11-szerese a Szabadságpártnak és majdnem 8-szorosa az FKGP-ének, a teremben többen bekiabáltak, az utcán összegyűlt tömeg magatartása pedig fenyegető lett.⁵⁷ Felháborodást keltett Sulyok azon kijelentése is, hogy a munkásság életszínvonala kisebb mint 1938-ban, az akkori béreknek szerinte alig 18–20%-át kapják csak meg az emberek. A szakszervezetek mindezt nemhogy meggátolnák, hanem még statiszálnak is hozzá – szögezte le Sulyok. A nagygyűlés mottója az volt, hogy „Mi nem a demokrácia törvényét felbontani, hanem azt beteljesíteni jöttünk”. Súlyosan kritizálta viszont a szónok a koalíciós kormányzást, a választójog reakciós megváltoztatásának tervét, a baloldali pártok klikk-uralmát és az egész országra rátelepedő párturalmat is.⁵⁸ A baloldali pártok kőzapporral és vasdorongokkal készültek Sulyokék fogadására, amikor azok kilépnek a Fekete Sasból.⁵⁹ A rendőrség fegyelmezett maradt ugyan, de minden oka meglett volna, hogy a gyűlés végén feloszlassa a tömeget. Ezt azonban nem tették meg, így a felheccelt tömeg addig várt, amíg Sulyokék az épületben voltak. A párt vezetői csak rendőri kordonban jutottak el autóikhoz, és szinte menekülniük kellett a városból.⁶⁰

A baloldali lapok viszont arról számoltak be, hogy a tömeget az „ittas Drózdy” hergelte fel, aki Sulyok figyelmeztetéseire ellenére is botrányos kijelentéseket tett. A másik három felszólaló beszédét elfogadhatónak minősítették. A baloldal kifogásolta azt is, hogy Sulyokék saját (jórészt Szegedről áthozott) „S-gárdistákkal” biztosították a rendezvényt (holott a munkáspártok is saját Rendező Gárdájukkal szokták fenntartani a közbiztonságot pártnagygyűléseiken). A botrányt egy vásárhelyi tüntető kezdte, aki arcüritette az egyik szegedi gárdistát, s ekkor verekedés kezdődött a gárdisták és az ellentüntetők közt.⁶¹ Az MKP kezdettől fogva fasisztának tekintette a nagygyűlést, s az SZP vezetőjének nevéből viccet faragva közölte, hogy a gyűlés előadói „elvetették a sulykot”. A kommunisták szerint Sulyokék arcátlanul rágalmazták a demokráciát. Kifogásolták, hogy a nyilvános gyűlésre csak belépőjeggyel lehetett bejutni, belépőjegyet pedig állítólag csak B-listázott, nyugatos katonatisztek, lebukott urak, volt csendőrök és nyilas suhancok kaptak. A Vásárhely Népe szerint ezek a „nyilas suhancok” megtámadták a több ezer fős békés tömeget és a rendőrséget is, amit feltehetően akkor is csak az elvakult kommunisták hittek el. A lap szerint a békés tömeg Sulyok híveitől halomszámra szedett el gumibotokat, késeket, töröket; ám ennek ellenére ebben a harcban nem a munkásság, hanem az S-gárdisták szereztek kék és zöld foltokat...⁶² Az eseményre az MKP országos vezetése is felfigyelt, s a Szabad Nép, az MKP központi lapja vezércikkében ismertette a „fasiszta nagygyűlés” lefolyását. A cikk szerint Sulyok Dezsőt addig demokratának ismerték, akit saját céljaira kihasználta a szélsőjobboldal; a vásárhelyi gyűlés óta azonban nyilvánvaló a lap szerint, hogy tudatosan építi ki fasiszta pártját.⁶³ Talán nem túlzás azt állítani, hogy épp a vásárhelyi gyűlés MKP-s interpretációja adta a végső lökést ahhoz, hogy a nyomdászok megtagadták a Szabadságpárt lapjának, a Holnapnak a nyomtatását Budapesten.⁶⁴ Sulyok ezt a sajtószabadság elleni támadásnak mi-

nősítette, azonban az MKP vásárhelyi szervezete támogatásáról biztosította a nyomdászok akcióját.⁶⁵ A Szabadságpárttal ezután vezércikkben foglalkozott a Vásárhelyi Népe is. Kerekes Imre párttitkár természetesen ismét hazug demagógoknak nevezte a gyűlés szónokait, majd rátért igazi tárgyára: az FKGP helyi szervezetének és lapjának is tiltakoznia kellett volna, hiszen Nagy Ferencet is támadás érte, továbbá az FKGP-t a nagygyűlés bomlófélben levő pártnak nevezte. A helyi kisgazdák azért nem tiltakoznak, mert át akarják játszani magukat a SZP-ba, lefeküdtek Sulyoknak – hangzik Kerekes konklúziója. A cikk tulajdonképpen a Szabadságpárt apropóján a helyi kisgazda vezetés ellen irányult, követelve annak leváltását.⁶⁶

A Szabadságpárt 1947. április 13-án az akkoriban még a városhoz tartozó Kakasszéken is gyűlést tartott.⁶⁷ Ezúttal a párt helyi vezetői beszéltek. Paulovics Elemér gyengének minősítette az FKGP-t, ami asszisztál a kommunisták előretöréséhez. Szatmári Jánossal együtt cáfolta, hogy nyilasok, fasiszták lennének. A párt programját részletesen Szatmári ismertette. Kifejtette, hogy épp ők küzdenek a fasiszta vonások ellen. Elvetik az egypártrendszert, de annak tekintjük azt a pártcsoportosulást is, ami a hatalmat kisajátítja. (Ezzel a hatalmon levő koalícióra utalt.) Elvileg is ellenzik a kommunizmust, s a párt a (kis-)magántulajdon alapján áll. Elfogadják a földosztást, ami nagy áldás volt; ugyanakkor végrehajtása során visszaélések is történtek. (Ezeket azonban még orvosolhatónak tekintette a szónok.) Az MKP csak taktikai okból fogadja el a magántulajdon létét és annak teljes felszámolására törekedik – mondta előrelátóan. Felszólalt a pártok részéről megmutatkozó, az üzemek, mozik kisajátítására való törekvés ellen. Ebből óriási korrupció, a régi szakemberek B-listázása, valamint terjedőben levő dilettantizmus származik. Leszögezte, hogy pártja nem bal- és nem jobboldali, hanem polgári demokrata, magyar és haladó; célja pedig az, hogy az egyszerű munkások életkörülményeit is polgári színvonalra emelje. Harmadikként felszólalt Erdei Endre, aki kifejtette: azért tudták csak ilyen későn megtartani az első külterületi gyűlést, mert a zavargások, ill. más szervezetek által tartott gyűlések miatt eddig nem volt rá módjuk. Megszólította a gyűlésen jelenlevő politikai rendőrséget is, ironikusan hozzátéve, hogy az MKP által a nagytőke pártjának nevezett SZP által tartott gyűlésre csak az ÁVO érkezett autóval...⁶⁸

A Szabadságpárt további szervezése kudarcba fulladt a városban, legalábbis a későbbi hetek-hónapok során keletkezett dokumentumok, újságcikkek már nem foglalkoznak a párt további életével. Mindössze egy feltételezett (június 22-re tervezett) újabb vásárhelyi gyűlésről olvashatunk tudósítást, amely azonban elmaradt.⁶⁹ Ami bizonyos: 1947. július 22-én a nemzetgyűlésben a Szabadságpárt bejelentette, hogy feloszlik, és nem vesz részt a választásokon sem, mivel az új választójogi törvényt úgy fogalmazták meg, hogy a párt vezetőjét ne lehessen ismét képviselővé választani.⁷⁰ Feltehető azonban, hogy a Szabadságpárt már április–május során kénytelen volt beszüntetni helyi szervezetének működését. A párt helyi vezetőinek további sorsáról szintén hallgatnak a források.⁷¹

A magát feloszlato Szabadságpárt örökét az 1947. július végén megalakult Magyar Függetlenségi Párt (MFP) vette át. A SZP több képviselője is az MFP-be igazolt át. A párt országos vezetője Pfeiffer Zoltán volt, aki 1947. márciusáig maga is kisgazda volt. Pfeiffer 1946-ban több alkalommal járt Hódmezővásárhelyen, ahol demonstratívan jó viszonyt alakított ki a helyi kisgazda vezetőkkel. A Baloldali Blokk pártjai egyenesen úgy értékelték, hogy Pfeiffer és egyik képviselőtársa, Futó Dezső gyakori látogatásai okozták, hogy a kisgazdák korábbi demokratikus szellemisége megromlott a városban.⁷² Miután Pfeiffer új pártot alapított, természetesen tarthatta, hogy Vásárhelyen erős állásokat építhet ki pártja számára.⁷³ Ez azonban nem sikerült, mert az FKGP helyi vezetése most nem sorakozott

fel azonnal Pfeiffer mögé. Pedig nem volt vesztegetni való idő, hiszen a párt megalakulása után egy hónappal országgyűlési választásokat tartottak. Ennyi idő alatt az MFP csak arra tehetett kísérletet, hogy jó választási kampányt folytasson le; a pártszervezetek kiépítését el kellett halasztani. A választási kampányban Pfeiffernek az ismertebb vásárhelyi FKGP-vezetők közül csak Keresztes Tamás nemzetgyűlési képviselő támogatását sikerült megnyernie. Pedig Keresztest ismét képviselőnek kívánta jelölni a Kisgazdapárt, ám ő ezt nem vállalta. Augusztus 9–10-én tudósítottak arról a lapok, hogy Keresztes Tamás az MFP jelölje lett és megkezdte a párt szervezését a városban.⁷⁴ Keresztes lépését a többi kisgazdavezető elítélte, a párt megszakította vele a kapcsolatot.⁷⁵ Az MFP 1947. augusztus 20-án szeretette volna helyi zászlóbontó (és egyben választási) nagygyűlését megtartani. Nem követték Sulyok óvatosságát és megkísérelték a Kossuth téren, tehát szabadtéren megrendezni a gyűlést. A nagy számban összegyűlő baloldali tömeg⁷⁶ azonban beléfojtotta a szót már a gyűlést megnyitni szándékozó Keresztesbe is. Fütttykoncert, „le vele!” kiáltások és fenyegető öklörázás fogadta Keresztest, aki 45 percig farkasszemet nézett a kiabáló tömeggel, amely kötéldarabokat lengetve fejezte ki, hogy akasztófán szeretné látni a szónokokat. Később mégis megpróbálta elkezdni beszédét: azt próbálta meg elmondani, miért lépett ki a Kisgazdapártból, de szavai hamarosan belevesztek az üvöltésbe. Közben az emelvény mögött Pfeiffer a rendőrséggel egyezkedett, a tömeg feloszlátását kérte. Az ügyeletes tiszt ezt megtagadta, mivel „nincs rá parancsa”; annyit vállalt, hogy a szónokokat megvédi a tömegtől, de mivel nagyobb atrocitások nem történtek, nem oszlathatja fel a tömeget... Amikor Pfeiffer Zoltán lépett a mikrofonhoz, a tömeg dühe tetőfokára hágott. Néhányan megpróbáltak áttörni a rendőri kordonon, mások dobálni kezdték a szónokokat. Ezeket a személyeket a rendőrök elvezették. Végül a gyűlés szónokai belátták, hogy a tömeg nem tágít és levonultak az emelvényről. Ekkor állítólag nagy tapsot kaptak. Csak rendőri védelem mellett tudtak távozni a helyszínről.⁷⁷ Ezzel már a második jelentős ellenzéki párt gyűlésén okozott botrányt a felheccelt helyi baloldali tömeg. Többségük valószínűleg hitte is, hogy a demokrácia védelmében járt el. Vásárhelyen már nem is kísérte meg az MFP, hogy újabb gyűlést rendezzen. Csongrádon azonban augusztus 25-én ugyancsak választási gyűlést tartottak, ahol Pfeiffer és Keresztes is jelen volt. Az Alföldi Újság beszámolója szerint Pfeiffer (állítólag) pofonvágott egy munkást, aminek következtében tömegverekedés tört ki. Pfeiffer és Keresztes „könnyebb sérüléseket szenvedett”.⁷⁸ Pfeiffert és Keresztest valójában kórházba kellett vinni, miután a tömeg bicikliláncokkal verte őket. Pfeiffer több sebből vérzett, súlyos agyrázkódást szenvedett; Keresztesnek kiverték a fogait is.⁷⁹

Az 1947-es országgyűlési választási kampány

Mivel a választás kiírása és megtartása között mindössze öt hét telt el, a régebbi pártok eleve előnyben voltak az újonnan létrejött, kevesebb anyagi forrással rendelkező pártokkal szemben. Bár az MFP anyagilag feltehetően nem állt rosszul,⁸⁰ napilapja azonban a városban nem volt, sőt országos lapja is csak a választás előtti napon jelent meg először. A négy koalíciós pártból anyagilag és szervezettség terén is az MKP emelkedett ki a városban. Napilapot csak az MKP, SZDP és az FKGP tudott fenntartani.⁸¹ Így aztán a pártok igen különböző háttérrel vágtak bele a választási küzdelembe.

A pártok korán felismerték, hogy az összeíróbizottságokban akár el is dőlhet a választás,

AZ MKP FELVONULÓI (HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, 1945)

úgy értékelte a bizottságok összeállítását, hogy míg az SZDP feltétel nélkül elfogadta az MKP jelöltjeit (még akkor is, ha volt nyilasokról volt szó), ugyanakkor évtizedek óta SZDP-tagokat tömegesen zártak ki az összeíró bizottságból is.⁸⁶ 1947. július 28-án alakult meg a város Központi Összeíró Bizottsága is, melynek elnöke Szent István, a szakszervezetek kommunista küldötte lett; alelnökké a kisgazda Dékány Józsefet választották.⁸⁷ A kisgazdák mégis gyenge képviselőkhöz jutottak, ezért lapjuk igen részletesen ismertette az összeírás menetét, határidőit, a fellebbezések módját az olvasóknak; felhívták a figyelmet arra is, hogy milyen buktatói vannak a folyamatnak. Arra is figyelmeztettek, hogy egyes összeíróbiztosok nem akarják összeírni a kisgazda szimpatizánsokat.⁸⁸ A szabálytalanul eljáró biztosokat már augusztus elején feljelentette az FKGP. A panaszok és szabálytalanságok mennyisége óriási volt. Eltűntették a kitöltött lapokat, mert nem tudtak rá terhelő adatot felvinni; valótlan adatokat gyűjtöttek; kizáró okként vezették fel a lapra azt is, hogy az illető kommunistaellenes, nem a koalíció híve, szabadságpárti, a férje vagy apja nyilas volt stb.⁸⁹ A kizártak száma a városban 4089 volt, de emellett legalább 1500 főt össze sem írtak a számlálóbiztosok! Jogorvoslatot kért 4700 fő (fellebbezett a kizárás ellen 3374 személy, új számlálólapot adott be 1340 fő). A pártok figyelemfelhívó akciói tehát eredményesek voltak. A jogorvoslatot kérők közel háromnegyede (3562 személy) a kisgazdákhöz adta be panaszát, vagyis zömmel az ő híveiket akarták megfosztani a választójogtól.⁹⁰ A szociáldemokraták szintén nagy súlyt fektettek az eljárási mód, a határidők, a fellebbezések menetének ismertetésére.⁹¹ De ezzel nem elégedtek meg: a kerületi vezetőknek fel kellett mérni, hogy kik lehetnek a párt szimpatizánsai, s ezek választójogának biztosítására külön figyelmet fordítottak.⁹² Az SZDP és az MKP megállapodást kötött, hogy a kizártak listáját együtt átnézik, s a „háziúrról” átesettek visszakapják választójogukat. Az MKP azonban ezt a megállapodást sem tartotta be; Fehér Ferenc szerint 911 főből csak 552 került vissza, ugyanakkor az utolsó éjjel ennél nagyobb csoportot töröltek a listáról!⁹³ Az FKGP és az SZDP között az MKP-val szemben érdek-közösség alakult ki, így Tamás Béla szociáldemokrata polgármester augusztus végén arra is kísérletet tett, hogy a kisgazdákat az MKP akarata ellenére ismét bevonja a városi koalícióba.⁹⁴

A pártok másik fontos feladata a képviselőjelölés volt. Mivel Vásárhely továbbra sem önálló választókerület volt, ezért minden párt arra törekedett, hogy jelöltjei a választókerületi pártlistán minél előkelőbb helyre kerüljenek. Az MKP pl. kifogásolta, hogy a jelöltlistán a vásárhelyi kommunisták csak kis számban szerepelnek, s köztük egyetlen pártbizottsági tag sincs. Mindez annak ellenére történt, hogy az MKP 1945-ben jobb eredményt ért el Vásárhelyen, mint Szegeden vagy Szentesen, ahonnan mégis sokan helyet kaptak a listán.⁹⁵ A vásárhelyi MKP szervezetnek ezúttal csak részben sikerült érvényesíteni szándékát, amikor Oláh Mihályt a megyei lista 6. helyéről az 5.-re helyezték előre.⁹⁶ Az MKP további helyi jelöltjei Kovács Imre (16.) és Koncz Péter (27. hely) voltak.

A Kisgazdapárt eredetileg Keresztes Tamást jelölte. Amikor ő 1947. augusztus 1-én visszalépett, a városból első helyen Oláh Sándort, majd Karácsonyi Sándort, Szei Bélát és Rakonczai Jánost jelölték.⁹⁷ Később váratlanul Oláh és Karácsonyi is visszalépett. Helyette első helyen Vata Ernőt jelölte a városi szervezet. Erről hosszasan tárgyaltak az országos vezetőkkel (Dobi István pártelnök, Implom Ferenc főtitkár és Tildy Zoltán köztársasági

**KOMMUNISTA FELVONULÁS
HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN
1945-BEN**

elnök) is. Oláh „bizonyos politikai okok”-ra hivatkozott visszalépésekor, ami feltehetően a személyét ért kommunista támadásoknak tudható be.⁹⁸ Ügynöki jelentés szerint Vátát csak jobb híján jelölték; a helyi kisgazda választmány nem volt megelegedve képességeivel, de az alkalmas jelöltek a választójogi törvény értelmében elvesztették szavazójogukat is. Vata mellett szólt még, hogy az országos pártközpont is őt jelölte.⁹⁹ Végeredményben a választókerületi kisgazda jelöltek listáján Vata az 5. helyen állt, mellette Vásárhelyről Szentí Béla (14.), Rakonczai János (18.) és Vigh Imre (27.) került fel a listára.

Az SZDP-n belül vitán felül állt, hogy igen előkelő helyen kell jelölni ezúttal is Takács Ferencet, aki a megyei lista 3. helyére került. (Az első két helyen azonban a párt országos vezetőit indították.) A további jelöltek személye már vitákat keltett. A jelöltekről elvileg az országos választmány döntött augusztus 7-én,¹⁰⁰ azonban az ott elfogadott lista később még módosult. A helyi VB által ajánlott Juhász Pált ugyanis lényegesen hátrább helyezték, mint az előzetes megegyezés. Végül azonban sikerült az eredeti tervhez hasonló pozícióba hozni Juhászt.¹⁰¹ Az addigi képviselő Erdei István helyett a feleségét jelölték a lista 12. helyén,¹⁰² és hosszas harcok után Juhász Pál került a 15. helyre.

A többi párt vásárhelyi jelöltjei közül Keresztes Tamásnak volt esélye bekerülni az országgyűlésbe, mivel az MFP megyei listája 4. helyén állt. Ugyancsak 4. helyen állt az NPP-s Pap János, míg Maksa Sándor a 13., a PDP-s Verebes Tibor pedig csak a 23. helyen állt pártja listáján. Ez utóbbi párt csak 1 vásárhelyi jelöltet állított, míg az FKGP és MFP 36 fős listáján 4–4 helyi személyiség volt. Érdekes, hogy az MKP és az SZDP csak 3–3 jelöltet indított Vásárhelyről, az NPP pedig kettőt.¹⁰³

A választási kampány meglehetősen élénk volt. Az MKP első nagygyűlésén augusztus 3-án Révai József volt az előadó. A gyűlés lelkes volt, de a párt kifogásolta, hogy csak 4-5 ezer ember jelent meg. Az MKP a gyűlésen hármast jelölt hirdetett meg: jólét – rend – függetlenség. A párt helyi vezetői közül Oláh Mihály szólalt fel. Az MKP másik nagygyűlésének központi előadója Rajk László volt augusztus 27-én. Beszédében főleg gazdasági kérdéseket érintett, de a két munkáspárt együttműködésének fontosságát is esetelte. Megismételte a párt hármast jelöltjét is.¹⁰⁴ Emellett az MKP rendezett egy értelmiségi gyűlést is a Fekete Sasban augusztus 24-én, Rudas László előadásával.¹⁰⁵ Az MKP választási felkészülésében azonban korántsem a nagygyűlések voltak a legfontosabbak. A helyi párt szervezet július 20-i választási munkaterve is a következőkre összpontosított: a „járművek és egyéb technikai szükségletek biztosítása”, a választói névjegyzék megszervezése, „a névjegyzéken szereplő és onnan kimaradt szavazók politikai magatartás szerinti minősítése és azok kézbesítése az összeíró bizottságok kommunista tagjaihoz”.¹⁰⁶ Kerekes Imre városi MKP-titkár a párt megyei bizottságának pedig a következőket jelentette július 31-én: az összes összeíró biztos felét az MKP adta, az 51 szavazókörből 35 helyen az elnök, 27 helyen a jegyző kommunista. Az összeírásban Kerekes szerint a kisgazdák igen passzívak, ugyanakkor a szociáldemokratákkal együttműködtek minden kommunista-ellenes akcióban.¹⁰⁷ Augusztus 14-én a következőkkel egészítette ki ezt: az MKP munkája következtében 4000 olyan embert hagytak ki a névjegyzékből, akik a párt szerint nem alkalmasak arra, hogy választójogot kapjanak. Az SZDP nem segített ebben a munkában, sőt a Kisgazdapárttal karöltve erős kommunista-ellenes propagandát fejtett ki. E két párt együttműködése miatt Kerekes szerint a névjegyzékről sok kommunista is kimaradt. Az MKP kezdeményezte az SZDP-vel közös ÖB (Összekötő Bizottsági) ülés megtartását is, ahol a kommunista-ellenes propagandát visszaverhették volna, ám erre a szociáldemokraták nem voltak hajlandóak.¹⁰⁸

Az NPP tevékenysége 1947-ben az egész megyében jelentéktelenné vált, kivéve Vásárhelyen.¹⁰⁹ E megállapítás ellenére az is leszögezhető, hogy az NPP vásárhelyi szervezete túlságosan gyenge volt ahhoz, hogy megszervezze a 4-5 hetes kampányt. Emiatt az NPP Központi Vezetősége népi kollégista fiatalokat küldött vidékre, így Vásárhelyre is, hogy szervezzék, irányítsák a párt kampányát. Július 10-én érkezett az első, majd augusztus elején négy további fiatal, köztük Lőkös Imre, a NISZ országos alelnöke, korábbi vásárhelyi NPP-titkár. Mind az öten írtak választási jelentéseket a pártközpontba. Igen nagy nehézségeket jelentett összeszedni 51 összeíró-bizottsági tagot és 120-125 összeíró biztost is az „alvó szervezetben”. A jelentések szerint sok parasztpártit is jogtalanul kihagytak a választási névjegyzékről. Az NPP szintén figyelmet fordított arra, hogy a kizártak fellebbezzenek. Az NPP egyetlen nagygyűlést tartott a városban, augusztus 17-én, Veres Péter részvételével. A gyűlésen 2000-2500 fő jelent meg, ami a NÉKOSZ-küldöttjei szerint nagyobb tömeg volt, mint Rajk gyűlését kivéve bármelyik választási nagygyűlésen.¹¹⁰ A kisebb gyűlések kevésbé sikerültek, volt olyan (külterületi) gyűlés, ahol egyetlenegy érdeklődő sem jelent meg. Összesen 63 kisgyűlést szerveztek, melyeken az átlagos részvétel 24 fő volt. A kampány fő hiányosságait a kiküldött fiatalok abban látták, hogy kevés plakátot kaptak a pártközponttól, ezek a plakátok is inkább az értelmiséget szólították meg (nem a parasztságot), illetve a párt helyi tagságát nem lehetett bevonni a kampánymunkára, így az öt központi küldött személyesen ragasztotta ki a plakátokat is, többnyire késő esténként és éjszaka. A lakosságot, különösen a tanyasi embereket politikailag passzívnak értékelték a népi kollégisták. Ennek oka szerintük: „nagyon érezni rajtuk az itteni pizsokul reakciós Kgp. [Kisgazdapárt – B.P.] »nevelő« hatását.”¹¹¹ Az NPP a kampányban is egyértelműen MKP-barát volt, sőt közös rendezvényeik is voltak, a Vásárhely Népe pedig teret adott a parasztpárti híreknek, eseményeknek is.¹¹²

A szociáldemokraták felkészülése látszólag hasonlított a kommunistákéhoz. Budapestről és környékéről több ezer munkást szabadságoltak és küldtek vidékre választási munkára. A pártközpont szintén több teherautót kölcsönzött a vidéki szervek részére...¹¹³ Kissé késleltette a választási előkészületeket, hogy a városi Végrehajtó Bizottságot is júliusban választották újra.¹¹⁴ Az SZDP augusztus 10-én tartotta első nagygyűlését a városban. Takács Ferenc és Tamás Béla volt a rendezvény két fő szónoka. Fő jelszavuk a „béke – jólét – biztonság” lett. Mindkét előadó ennek értelmét fejtegette. Takács Ferenc azt is kifejtette, hogy az SZDP a legrégebbi párt az országban, melynek céljai évtizedek óta ugyanazok; ez az a párt, amely nem ígérget, hanem megvalósítja elképzeléseit. Tamás Bélának ez volt az első nyilvános fellépése a városban, s a hallgatóság jól fogadta szavait. Fehér Ferenc új városi SZDP titkár zárszava a demokratikus szocializmus mellett foglal állást. Balra kell tartania az országnak, de demokratikus választások árán. Feltette a kérdést, hogy Jézus és Cézár közül kit kell választani? Cézárt az erőszakkal azonosította, míg Jézus a szeretet jelképe.¹¹⁵ Az MKP hamar megértette, hogy ez a hasonlat az MKP-t azonosítja Cézárral, így Fehér Ferenc ellen azonnal éles harcot indítottak, őt élesen kommunistaellesnek tekintették. Hamarosan Tamás Béla is erre a sorsra jutott, főleg miután 12-én az újjáiroi olvasóköri gyűlésen azt mondta, hogy az MKP szélbaloldali párt, amely a nyilasoknál szélsőségesebb hangot használ, felelőtlenül ígérget és emiatt népszerűséget hajhászik. Ráadásul saját pártján kívül csak az FKGP-t nevezte komolyan vehető erőnek. Ugyanitt beszélt Fehér Ferenc is, aki utalt arra, hogy a nyilasok „egyes pártokban” (azaz az MKP-ban) ugyanúgy erőszakoskodnak, mint 1944-ben.¹¹⁶ Fehér Ferenc ugyan megpróbálta megmagyarázni augusztus 24-i vezércikkében,

hogy Cézár alatt nem az MKP-t értette, hanem a régi uralkodó osztályokat,¹¹⁷ de ez nem befolyásolta a kommunistákat: ők továbbra is ellenségüknek tekintették Fehért.

Az SZDP másik nagygyűlését augusztus 24-én tartotta. Ezen szónokolt a párt megyei listavezetője, Kéthly Anna is. Szerepeltetése és beszéde a női választók mozgósítását szolgálta. A másik előadó az SZDP megyei titkára, Papdi György volt, ám a díszvendégek megérkezése előtt Fehér Ferenc is beszélt. Cáfolta, hogy a két munkáspárt egyesülni szándékozna, majd hozzátette: amennyiben így lesz majd valaha, „akkor sem a Tisza ömlik a Zagyvába” – azaz nem a nagyobb, régibb, jelentősebb SZDP olvad be az MKP-ba, hanem fordítva. Kéthly ezután arról beszélt, hogy csak az SZDP maradt ki a felelőtlen ígéretésekből, rágalmakból és hazugságokból. Újra érintette a párt hármas jelszavát, majd minden társadalmi réteg – köztük a nők – felé kifejezte a szociáldemokraták nagyrabecsülését.¹¹⁸

A két munkáspárt választási harca igen kielezett volt. Szenvedélyes viták voltak a két párt tagjai és vezetése között a sérelmi politika kapcsán. Állítólag egy ilyen alkalommal augusztus 18-án szociáldemokraták „merényletet” követtek el Kabódi Zoltán vásárhelykutasi (ma: Székkutas) MKP-titkár ellen.¹¹⁹ A Vásárhely Népe több számában is foglalkozott az esettel, igyekezve abból politikai tőkét kovácsolni (fasiszta politikai merényletté fűjték fel az ügyet). Az ÁVO vizsgálatára utalva azonban 24-én az Alföldi Újság azt közölte, hogy gyilkossági kísérlet sem történt, csak nyolc napon belül gyógyuló könnyű testi sértés, amelynek nem politikai indítékai voltak. Az MKP lapja még 26-án is vitázott a szociáldemokrata lapjával az eset megítélése kapcsán.¹²⁰ A kommunisták ellen élesen fellépett Takács Ferenc is. Augusztus 30-án megjelent cikkében tiltakozott a munkáspártok egyesülésének híresztelése miatt, és kótyagos fejű demagógoknak nevezte az MKP és az FKGP egyes tagjait is. Az MKP-ról azt is írta, hogy fölényesen és lekicsinylően bánik ellenfeleivel.¹²¹

A Kisgazdapárt első választási gyűlése (taggyűlés formájában) augusztus 17-én volt Pongrácz Aladár miniszterelnökségi államtitkár, központi küldött részvételével. A gyűlésen felszólalt Vata Ernő képviselőjelölt és Simonka György lapszerkesztő is. Vata arról beszélt, hogy soha nem törekedett a képviselőségre, de a többi jelölt visszalépése után rá esett a vezetés bizalma, s ennek igyekszik eleget tenni. Pongrácz a józan realpolitika szükségességét emelte ki és élesen bírálta az ellenzéki pártok tevékenységét. Simonka beszédének szintén ez volt a lényege: a polgári egységet meg kell őrizni, s ennek a legfőbb letéteményese csak az FKGP lehet.¹²² Simonka az ügynöki jelentés szerint arról is szólt, hogy Vásárhelyen kirívóan magas a választási névjegyzékből kihagyottak aránya: az országos 1-2% helyett 12%. A jelentés szerint Pongrácz beszéde hidegzuhanyként érte a párt helyi jobboldali, reakciós tömegét, mivel realpolitikájával nem értettek egyet. Sokan be is kiabáltak, nemtetszésüket fejezték ki.¹²³ Augusztus 24-én már nagygyűlést is tartott az FKGP. Ezúttal Szabó Árpád nemzetgyűlési házelnök és Implom Ferenc országos főtitkár voltak a fő szónokok. Jelentős és színes felvonulással kezdődött a rendezvény. Az első szónok Vata Ernő volt, aki bízott a párt újabb sikerében és arányos részt követelt a kisgazdáknak a az ország irányításában és a vidéki önkormányzatokban egyaránt. Ígéretet tett, hogy ha képviselő lesz, mindig a helyi pártszervezet és a tagság elgondolásai szerint fog cselekedni. Szabó Árpád mindenekelőtt cáfolta, hogy a párt új, baloldali vezetése kommunista lenne. A kommunizmust rövid távon megvalósíthatatlannak nevezte, a szociáldemokráciát pedig egyszerűen utópiának tekintette. Hozzátette azonban, hogy szerencsére a munkáspártok belátták ezt és helyesen a magántulajdon alapjára helyezték programjukat, az FKGP-hez hasonlóan... A választójogból való indokolatlan kizárásokat helyi kiskirályok túlkapasának minősítette, amit azonban orvosolni

fognak. Beszéde végén az ellenzékét közvetve azzal vádolta meg, hogy azok a demokrácia megdöntésére készülnek; ezért volt szükséges a kormánypártok választási szövetsége. Implom beszéde a magyar parasztok áldozatos munkájára utalt, majd a szónok kifejtette: a kisgazdák sem jobbra, sem balra nem mennek. A gyűlésen még többen felszólaltak, köztük Oláh Sándor párttitkár, aki a munkáspárti egység mellett a polgári oldal egységét is kívánatosnak nevezte; így valósulhat meg szerinte a torzsalkodások nélküli demokratikus építés.¹²⁴ Vata Ernő és Oláh 27-én egy kisebb gyűlésen újra a polgári egység melletti szavazásra szólította fel a választókat.¹²⁵ Oláh Sándor a választások előtt még egy vezércikkben is felhívta a figyelmet arra, hogy 1947 fő baloldali választási taktikája az, hogy megosszák a polgári erőket, s így legalább a koalíción belül többséget érjenek el. A kisgazda párttitkár emellett azt is kifejtette, hogy hiába tiltakozik vehemensen az SZDP a munkáspártok egyesülése ellen, az be fog következni.¹²⁶

Az egyetlen ellenzéki párt, amely jelentős kampányt folytatott Vásárhelyen, az MFP volt. Augusztus 20-i zászlóbontó és választási gyűlésük MKP-aktivisták általi botrányba fullasztásáról fentebb már volt szó. Kiepipített pártszervezet és saját napilap nélkül, a baloldali támadások kereszttüzeiben a Függetlenségi Párt csak szájról szájra terjesztett propagandát tudott alkalmazni. Ezt az MKP természetesen „suttogó propagandának” és „rémhírterjesztésnek” minősítette. A város külterületén pl. állítólag elterjedt hír volt, hogy volt kisgazda miniszterelnök, az emigrációba kényszerített Nagy Ferenc Nyugaton rádióbeszédet tartott, ahol arra hívta fel a figyelmet, hogy senki se szavazzon a kisgazdákra, mert ezzel csak a kommunistákat támogatja; ehelyett a híresztelés szerint a Pfeiffer-párt melletti szavazásra buzdított. De a politikai rendőrség szerint az MFP még a párt vezetőjének csongrádi megverését is fel tudta használni kampánycélokra...¹²⁷ Az MFP-nek alig voltak plakátjai; a Parasztpárt kampányát irányító népi kollégisták jelentései szerint azért, mert bár „a Pfeiffer-párt is kiragasztja parasztfogó plakátjait, de ezek rövidéletűek”¹²⁸ – a baloldali agitátorok ugyanis letépték őket.

A választás 1947. augusztus 31-én zajlott le. Vásárhelyen is történtek visszaélések a kék cédulákkal. Az eredmények jelentősen eltértek az országotól. Ezeknek elemzése azonban már egy másik írás témája.

RÖVIDÍTÉSEK, FORRÁSOK ÉS FELHASZNÁLT IRODALOM

Levéltári források

ÁBTL = Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Budapest

2.1. A volt Zárt irattár levéltári anyaga

3.1.5. Operatív dossziék

3.1.9. Vizsgálati dossziék

4.1. Állambiztonsági munkához készült háttéranyagok

CSML = Csongrád megyei Levéltár, Szeged

XXV. A jogszolgáltatás területi szakszervei

XXV. 9/b. Csongrád Megyei Bíróság iratai, Titkos politikai perek

MSZMP Arch. (XXXIII. 3.) Magyar Szocialista Munkáspárt (és elődpártjai) Archívuma

21. fond MKP Csongrád megyei Bizottsága

23. fond MKP Hódmezővásárhelyi szervezete

54. fond SZDP Csongrád megyei iratai (6. csoport – SZDP Hódmezővásárhelyi szervezete)

CSML HVL = Csongrád megyei Levéltár, Hódmezővásárhelyi Városi Levéltára
XVII. 1. Hódmezővásárhelyi Nemzeti Bizottság iratai

XXI. 501.a. Főispáni bizalmas iratok

PIL = Politikatörténeti Intézet Levéltára, Budapest

274. fond: Magyar Kommunista Párt (1944–1948)

15. állag – Közigazgatási és jogi osztály

16. állag – Szervezési osztály

25. állag – Káderosztály

283. fond: Szociáldemokrata Párt (1944–1948)

11. csoport – Főtítkárság sajtóreferátuma

16. csoport – Vidéki Titkárság

27. csoport – Közigazgatási osztály

28. csoport – Választási iroda

284. fond: Nemzeti Parasztpárt

8. óe. – 1947-es választások

Sajtóforrások

AU = Alföldi Újság

FU = Független Újság

VFU = Vásárhelyi Független Újság

VN = Vásárhelyi Népe

Feldolgozások

Csicsery-Rónay I. – Cserenyey G. 1998 = CSICSERY-RÓNAY ISTVÁN – CSERENYEY GÉZA: *Koncepció per a Független Kisgazdapárt szétzúzására, 1947.* Tanulmány és válogatott dokumentumok. Budapest, 1998, 1956-os Intézet.

Földesi M. – Szerencsés K. 2003 = FÖLDESI MARGIT – SZERENCSEK KÁROLY: *A megbélyegzés hatalma. Pfeiffer Zoltán (1900–1981).* Budapest, 2003, Kairosz.

Földvári L. 2005 = FÖLDVÁRI LÁSZLÓ: *A hódmezővásárhelyi Szociáldemokrata Párt története.* (Kézirat.) Hódmezővásárhely, 2005, Németh L. Városi Könyvtár.

Gábor R. 1998 = GÁBOR RÓBERT: *Az igazi szociáldemokrácia. Küzdelem a fasizmus és a kommunizmus ellen, 1944–1948.* Budapest, 1998, Századvég.

Herczeg M. – Szigeti J. 1969 = HERCZEG MIHÁLY – SZIGETI JÁNOS: *Hódmezővásárhely negyedszázados fejlődése, 1944–1969.* Hódmezővásárhely, 1969.

Hmv. Almanach 1873–1950 = *Hódmezővásárhely törvényhatósági jogú város történeti almanachja, 1873–1950.* Összeállította Herczeg Mihály – Kruzslíc István Gábor – Makó Imre – Varsányi Attila. Szerk.: Kovács István. Hódmezővásárhely, 2003.

Hubai L. 2001 = HUBAI LÁSZLÓ: *Magyarország XX. századi választási atlasza, 1920–2000.* I–III. kötet. Budapest, 2001, Napvilág.

Izsák L. 1983 = IZSÁK LAJOS: *Polgári ellenzéki pártok Magyarországon 1944–1949.* Budapest, 1983, Kossuth.

Izsák L. 1999 = IZSÁK LAJOS: *A parlamentarizmus veszített csatája – 1947.* In Földes György – Hubai László (szerk.): *Parlamentari választások Magyarországon, 1920–1998.* Budapest, 1999.

Marjanucz L. 1989 = MARJANUCZ LÁSZLÓ: *Takács Ferenc munkássága 1944 után. Egy szociáldemokrata sors az ötvenes években.* Juss, 1989. 2. sz. 10–18.

Palasik M. 2000 = PALASIK MÁRIA: *A jogállamiság megteremtésének kísérlete és kudarca Magyarországon, 1944–1949.* Budapest, 2000, Napvilág.

Sulyok D. 1948 = SULYOK DEZSŐ: *Zwei Nächte ohne Tag.* Zürich, 1948.

Szerencsés K. 1997 = SZERENCSEK KÁROLY: *A nemzeti demokráciáért. Sulyok Dezső, 1897–1997.* Pápa, 1997.

- Szilágyi J. 1971 = EITLER ALADÁRNÉ SZILÁGYI JÚLIA: *Az 1947. évi országgyűlési képviselőválasztások Csongrád megyében.* (Doktori disszertáció.) Szeged, 1971. (SZTE TIK B684.)
- VDCSMT 1945–1948 = Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből 1945–1948. Csongrád megye a népi demokratikus átalakulás éveiben 1945. november – 1948. június. Szerk.: Rác János. Szeged, 1981.
- Vida I. 1976 = VIDA ISTVÁN: *A Független Kisgazdapárt politikája 1944–1947.* Budapest, 1976.

JEGYZETEK

- 1 PIL 283.f. 16/281. óe., 34. l.
- 2 PIL 283.f. 16/282. óe., 169–175. l. Az MKP lapja, a Vásárhelyi Népe több ízben is vádaskodó cikkeket közölt a vásárhelyi SZDP-szervezet néhány vezetőjéről, többek között Posztós Sándorról, Losonczy Endréről és Erdei Istvánról. Eközben a rendőrségről és az ÁVO-ról sorra távolították el a szociáldemokrata rendőrtiszteket, továbbá a B-lista is súlyos csapásokat jelentett az SZDP közigazgatási pozíciójára.
- 3 PIL 274.f. 16/157. óe., 104–105. l. Szinte szó szerint ugyanez a jelentés megtalálható: CSML MSZMP Arch. 23.f. 7. óe., 24–25. o. (ill. uo. 21.f. 66. óe., 26–27. o.; 21.f. 95. óe., 18–19. o.) Az iratok az MKP városi szervezetének jelentései a pártközpont, ill. a megyei bizottság felé. A jelentések lényegében az SZDP 1946. jún.-i, már idézett összefoglaló jelentéséhez hasonlóan (de az MKP szemszögéből) ismeretetik a két párt viszonyát 1944 óta. Eszerint a szakszervezetben kialakult MKP túlsúly oka az, hogy 1944-ben a szociáldemokraták későn ébredtek és lemaradtak, másrészt pedig a rendszeresen megtartott demokratikus SZB-választásokon rendre a kommunista jelöltek győztek. 1947-ben az MKP állítólag még agitálta is a munkásokat, hogy a szakszervezeti választáson az SZDP-re szavazzanak, de hiába... Az ügyről lásd még PIL 283.f. 16/236. óe., 154–155. l., ill. CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/13. óe., 56–59. o. A két párt vitáját összefoglalja még Szilágyi J. 1971. 30–32. is.
- 4 Minden párt, így a kisgazdák is elismerő szavakkal illették munkáját. Lásd VN 1947. márc. 18., 21.; AU 1947. márc. 19.; VFU 1947. márc. 19. és 29.
- 5 AU 1947. márc. 27., PIL 283.f. 27/27. óe., 34. l.; CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/13. óe., 24. és 44. o. Már márc. 31-én azt írta az SZDP a Főtitkárságnak, hogy ha e határozatnak nem tud érvényt szerezni és egy másik párt beavatkozik belügyeibe, annak szomorú, káros következményei lesznek...
- 6 PIL 274.f. 15/68. óe., 58. l. Megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 40/1947. biz. főisp. Erdeit nem támogatta az FKGP, az NPP és a szakszervezetek sem. Lásd VFU 1947. márc. 23.
- 7 PIL 274.f. 15/68. óe., 76. l. Megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 53/1947. biz. főisp. Kifejtette azt is, hogy az MKP nem akarja feladni az általa megszerzett pozíciókat, így a szakszervezeteket sem.
- 8 PIL 274.f. 16/157. óe., 105. l. Valamivel rövidebben ismerteti: CSML MSZMP Arch. 23.f. 7. óe., 24–25. o., ill. uo. 21.f. 66. óe., 26–27. o. és 21.f. 95. óe., 18–19. o. Utal rá még: CSML HVL XXI. 501.a., 73/1947. biz. főisp. Az SZDP központja már máj. 31-én felszólította a helyi szervezetet a rendezvényre való felkészülésre. Szőke János ennek alapján jún. 3-án szólította fel a kerületeket a szervezésre. CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/15. óe., 47–49. o.
- 9 PIL 283.f. 27/27. óe., 58. l.; CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/17. óe., 18. o. Júl. 8-án ismét a fővárosban született döntés, hogy Tamás belát jelölik polgármesterré. Uo. 39. o.
- 10 CSML MSZMP Arch. 23.f. 7. óe., 26. o., ill. uo. 21.f. 66. óe., 28. o.; VN 1947. jún. 24.
- 11 CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/16. óe., 83–85. o.; AU 1947. jún. 25.
- 12 CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/16. óe., 53–59., 78–82. o.
- 13 PIL 274.f. 15/68. óe., 122. és 126. l. Utóbbi megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 93/1947. biz. főisp. A választásról lásd még AU, FU és VN 1947. júl. 26.
- 14 CSML MSZMP Arch. 54. f. 6/15. óe., 66. o.; PIL 283.f. 11/96. óe., 97. l.; AU 1947. júl.

29. Fehér célja az volt, hogy felrázza a pártot. Rögtön érkezésekor ki is fejtette: a párt nem vállalja el Ábel szerepét... Ebből érthetővé vált, hogy a „testvérpárt” (az MKP) szerinte Káin szerepét tölti be. Érkezése után így Fehér ellen is megindult az MKP támadása. Lásd Földvári L. 2005. 153. o. Fehért már április 8-án megválasztották helyi titkárnak (lásd AU 1947. ápr. 10.; PIL 283.f. 16/283. óe., 91. l.), beiktatása ápr. 20-án lett volna, de szanatóriumi kezelése miatt csak július végén érkezett a városba. Addig Szőke János működött titkárként helyette.
- 15 AU 1947. júl. 27. A várost, amely addig elmaradt más települések mögött, jelentősen fejleszteni kívánta.
- 16 CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/14. óe., 71–72. o.; PIL 283.f. 16/120. óe., 127. l. Idézet a levélből: „Miért nem lehetek Hódmezővásárhely város szociáldemokrata polgármestere, amikor a város közönségének egyhangú bizalma folytán erre minden jogcímem megvan?”
- 17 CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/17. óe., 72. o.
- 18 PIL 274.f. 16/127. óe., 16. és 46. l. Az a vád is érte, hogy kissé idős, nincs benne kellő lendület (uo. 86. l), pedig Karácsonyinál 10 évvel fiatalabb volt.
- 19 Karácsonyi, bár Csongrád megyei főispán is volt, szinte mindig Vásárhelyen tartózkodott. A megye székhelye ekkor Szentes volt, s az MKP Megyei Bizottsága is ott működött. Szerették volna elérni, hogy Karácsonyi Szentesre költözzön, hogy kiszakadjon a vásárhelyi közegből, de ezt sem sikerült elérni. Oláh Mihály helyett eredetileg már ekkor (1946. ápr.) az öccsét, Oláh Lajost javasolták titkárnak. PIL 274.f. 25/48. óe., 9. l.
- 20 PIL 274.f. 16/155. óe., 68. l.
- 21 PIL 274.f. 25/48. óe., 32. l.
- 22 CSML MSZMP Arch. 23.f. 8. óe., 37. o. (1946. ápr.-i jelentés). Aug.-ban azonban már arról írt Szent István, hogy a főispán munkája javult a pártszervezet felé. Uo. 48. o.
- 23 PIL 274.f. 16/156. óe., 121–123. l. A megyei bizottság részéről Borbás Lajos és Kürtössy Károly jártak Hódmezővásárhelyen.
- 24 PIL 274.f. 25/48. óe., 49. l.
- 25 PIL 274.f. 16/157. óe., 25. és 36. l.
- 26 PIL 274.f. 15/68. óe., 31–32. o. Megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 21/1947. biz. főisp. Diószegi vallomását lásd PIL 274.f. 25/48. óe., 74. l. Az MKP belső vizsgálatáról lásd uo. 87–88. l.
- 27 PIL 274.f. 25/48. óe., 136. l. Kerekest agresszívnek, pártszerűtlennek, klikkező hajlamúúnak minősíti az irat.
- 28 PIL 274.f. 15/68. óe., 146. l. A választások előtt azt is kifogásolták, hogy „túlságosan közigazgatási ember lett és a pártmunkában nagyon keveset dolgozik, akkor is biztatásra”. PIL 274.f. 16/157. óe., 134. l.
- 29 PIL 274.f. 25/48. óe., 156–157. l. Az új titkárt végül Kistelekről hozták Vásárhelyre Nagy István személyében.
- 30 A vásárhelyi SZDP többször kérte is, hogy függetlenítsék a megyei vezetéstől, hiszen a 65 ezer fős Vásárhely nem függhet a feleakkora Szentestől... PIL 283.f. 16/236. óe., 7–8. és 35–36. l. (Utóbbiban a megyei vezetés Vásárhelyre helyezését kérték; lásd még CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/9. óe. 10–13. o. is.) Pintér Emil megyei titkár 1946. nov.-ben súlyosan kritizálta a vásárhelyi szervezetet, lásd PIL 283.f. 16/282. óe., 285–286. l., amire válaszul a városi szervezet kérte függetlenítését a megyétől (uo. 302. l.)
- 31 PIL 283.f. 16/66. óe., 130. l.
- 32 A kérdésről bővebben lásd a levéltári forrásokat: CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/7. óe., 5. és 76. o.; 6/8. óe., 38. o.; 6/13. óe., 38–40. o.; 6/14. óe., 71–76. o.; 6/16. óe. 30–31. o.; 6/17. óe. 30–31. o.; ill. PIL 283.f. 11/96. óe.
- 33 A PDP ugyan 1945 elején megalakította helyi szervezetét, de érdeklődés hiányában még

ugyanabban az évben be is szüntette működését. A másik két párt kísérletet sem tett a helyi szervezet megalakítására.

- ³⁴ A Polgári Demokrata Párt 1947. júl. 28-án alakult meg újra Vásárhelyen, lásd VN 1947. júl. 29. A párt ügyvezetője Verebes Tibor ügyvéd lett. A párt ezután augusztus 10-én választási gyűlést tartott, lásd VN 1947. aug. 10.; PIL 284.f. 8.őe., VIII. kötet, 113. o. A választások után tevékenységet azonban nem fejtett ki, amit azért sem lehet csodálni, mert a választásokon alig 89 szavazatot (0,25%) szerzett a városban. Ezzel jelentősen elmaradt még azoktól az ellenzéki pártoktól is, amelyek be sem tették a lábukat Vásárhelyre. A párt 1945-ben még 1,1%-ot ért el a novemberi választásokon!
- ³⁵ PIL 274.f. 16/157. őe., 48. l.
- ³⁶ VFU 1946. jan. 16.
- ³⁷ Az állítólagos összeesküvésről és a Magyar Közösségről még csak sejtelemmel sem bíró Kovács Bélát a szovjetek 1947. február 25-én a Szovjetunióba hurcolták. A belőle kisajtolt vallomás hírbe hozta Nagy Ferenc miniszterelnököt, aki ennek hatására 1947. május végén nem tért vissza svájci szabadságáról. A kisgazdapárt centrumának több képviselőjét koncepciós perbe fogták és elítélték; sok képviselőt kizártak, míg mások kiléptek a pártból. Az ügyről részletesen lásd Palasik M., 2000., 194-248. o. és Csicsery-Rónay I. – Cserenyey G. 1998.
- ³⁸ Szilágyi J. 1971. 20–21. o. Lásd még a VFU és VN 1947. jan. 17 és 19. közötti számait, ill. CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/12. őe., 76–77. o.
- ³⁹ Szilágyi J. 1971. 15–16. o. Lásd még AU 1947. jan. 21., VN. 1947. jan. 21., 23. és 28., VFU 1947. jan. 28. és febr. 4.
- ⁴⁰ VN 1947. febr. 2., 8., 12. 15. és 20. A 15-i számot idézi még: Herczeg M. – Szigeti J. 1969. 12.
- ⁴¹ AU 1947. febr. 11. és 16.
- ⁴² CSML HVL XXI. 501.a., 13/1947. biz. főisp.
- ⁴³ VN 1947. febr. 22. és 26.
- ⁴⁴ VN 1947. márc. 18.
- ⁴⁵ VN 1947. márc. 15.
- ⁴⁶ CSML MSZMP Arch. 23.f. 6. őe., 34-36. o.; uo. 21.f. 66. őe., 22–24. o., ill. uo. 54.f. 6/15. őe., 87–89. o. Közlés még: AU 1947. jún. 8., VDCSMT 1945–1948., 109–111. o.
- ⁴⁷ CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/15. őe., 47–49. őe.; Szilágyi J. 1971. 27. o.; AU és VN 1947. jún. 10. A gyűlésre és az FKGP-központnak írt levélre utal még a főispán közigazgatási jelentése is: CSML HVL XXI. 501.a., 73/1947. biz. főisp. (E gyűléssel – más összefüggésben – már az előző fejezet is foglalkozott.)
- ⁴⁸ A városi FKGP-vezetésben Keresztes nem töltött be jelentős posztokat, de 1945-ben a párt helyi alelnöke lett, 1945. nov.-tól pedig nemzetgyűlési képviselő volt. 1946-tól a Vásárhelyi Független Újság szerkesztője, 1946. szept.-től az FKGP Véderő Bizottság tagja. 1947-ben a Parasztszövetség országos elnökségének is tagja lett. Lásd Hmv. Almanach 111. o. és Vida I. 1976. 225. o.
- ⁴⁹ Bővebben lásd Vida I. 1976., 300–304. B. Szabó kísérletet tett Pfeiffer és Sulyok visszavételére is az FKGP-be, de ez meghiúsult. Tudósít erről még: AU 1947. júl. 17.
- ⁵⁰ Vida I. 1976. 313–314. o.; Szilágyi J. 1971. 35. o.; ill. ÁBTL 3.1.5. O-9275, 59. l. A vásárhelyi gyűlés tervéről lásd még AU 1947. júl. 19. és júl. 20. A lap szerint a gyűlést nem Keresztes, hanem Oláh Sándor próbálta Vásárhelyre összehívni. Sajnos épp ezekben a napokban nem létezett kisgazda lap a városban, így az események rekonstruálása nehezebb. (A VFU végleg megszűnt, a FU megindulása pedig csak pár nap múlva történt meg.)
- ⁵¹ Izsák L. 1983. 127. o. és Sulyok D. 1948. 367–368. o. A beszédben Sulyok már reagált a pártot ért támadásokra is, többek közt az FKGP vádjára, amely a polgári oldal egységének megbontására vonatkozott. Lásd Szerencsés K. 1997. 200. o. A szegedi beszéd szövege megjelent: Sulyok Dezső négy beszéde. Budapest, 1947.

- ⁵² PIL 274.f. 15/68. óe., 36. l. Megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 21/1947. biz. főisp. Sokatmondó azonban, hogy a főispán szűk két héttel később már azt jelenti a pártközpontnak Csongrád megyéről szóló jelentésében, hogy a SZP alakuló gyűlését figyelemmel fogja kísérni és szükség szerint igyekszik akadályt gördíteni elé. Lásd az ugyanazon szám alatt, de márc. 18-án kelt főispáni bizalmas iratban (PIL 274.f. 15/68. óe., 40–41. o. és CSML HVL XXI. 501. a., 21/1947. biz. főisp. is.)
- ⁵³ Sulyok D. 1948., 368–369. o.
- ⁵⁴ VFU 1947. márc. 18. Izsák Lajos kutatásai azt mutatják, hogy az országban általános volt, hogy eleinte a kisgazdák ijedtek meg a „konkurenciától”. Lásd Izsák 1983., 126. o. A vásárhelyi FKGP már 1946. végén baloldali retorikával támadta Sulyokot, lásd VFU 1946. nov. 28. Ez megismétlődött a lap 1947. jan. 5-i számában is, ahol maga Simonka szögezte le: az FKGP baloldali párt.
- ⁵⁵ VFU 1947. márc. 23.
- ⁵⁶ Ez a zászlóbontás országos szempontból is kiemelkedő, mivel a párt összesen három ilyen nagygyűlést tartott: Budapesten (1946. nov. 24.), Szegeden (1947. jan. 5.) és Vásárhelyen. Szerencsés K. 1997. 198–201. o. Szerencsés Károly szerint a nagygyűlésen 3000 fő jelent meg. Uo. 196. o.
- ⁵⁷ VFU 1947. márc. 25.
- ⁵⁸ Szerencsés K. 1997. 200–201. és 214–215. o. Sulyok beszédét hosszan idézi a Szabadságpárt napilapja, a Holnap 1947. márc. 25-i száma is. Érdekes tény, hogy 1946 végén az MKP lapja is nagybetűkkel szedve harsogta: „A tőkés négyzeres hasznot vág zsebre – a munkás félannyit keres, mint 1938-ban”. Ez tehát szintén csak addig volt igaz, amíg az MKP állította, saját céljai érdekében? Lásd VN 1946. dec. 6.
- ⁵⁹ Sulyok D. 1948. 369. o., idézi még Izsák L. 1983. 129. o. is.
- ⁶⁰ VFU 1947. márc. 25., Sulyok D. 1948., 369. o.
- ⁶¹ AU 1947. márc. 25. Ki tudja, minek a hatására, de a lap márc. 30-i száma már fasiszta jellegű programnak minősítette ugyanezt a rendezvényt, amelyet 25-én lényegében még hevesen ellenzéki, de parlamentáris keretekben maradónak minősített.
- ⁶² VN 1947. márc. 25. Az S-gárdistákat nemes egyszerűséggel „majdnem SS”-nek minősítette a lap. Hasonló hangnemben számol be az ülésről szokásos havi jelentésében Karácsonyi főispán is, azonban elszólja magát, amikor úgy fogalmaz, hogy „a rendezők közül a felizgatott tömeg többeket megvert”. 40/1947. biz. főisp., PIL 274.f. 15/68. óe., 60–61. l. Ugyanez a szöveg megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 40/1947. biz. főisp.
- ⁶³ Szabad Nép, 1947. márc. 27. A vezércikket teljes szövegében közölte a VN 1947. márc. 30.
- ⁶⁴ Lásd AU 1947. ápr. 1. E véleményt támasztja alá Szerencsés K. 1997. 214–215. o. is.
- ⁶⁵ VN 1947. ápr. 1. A Holnap megszűnésének körülményeiről részletesen ír Szerencsés K. 1997. 213–218. o.
- ⁶⁶ VN 1947. ápr. 2.
- ⁶⁷ Szerencsés K. 1997. 196. o. A kötet 195–198. oldala felsorolja a párt összes regisztrált gyűlését. Ezek közül az országban az egyetlen falusi-tanyasi terület, ahol a párt gyűlést tudott tartani, az Kakasszék volt!
- ⁶⁸ A kakasszéki gyűlés „jegyzőkönyve” (amit a jelenlévő ÁVO-sok készítettek) a kommunista főispán iratai közt maradt fenn. Lásd CSML HVL XXI 501. a., 47/1947. biz. főisp. Röviden utal rá az 53/1947. biz. főisp. is, PIL 274.f. 15/68. óe., 76. l. (Megtalálható még: CSML HVL XXI 501. a., 53/1947. biz. főisp.) Tendenciózus beszámolót közölt róla még az MKP lapja: VN 1947. ápr. 18.
- ⁶⁹ AU 1947. jún. 19. Előzőleg Szegeden a Tisza-szállóban tartott szabadságpárti gyűlés verekezésbe torkollott, miután a hallgatóság tojással kezdte dobálni a párt szónokait (lásd uo. jún. 18.) Az AU szerint a verekedést maga a Sulyok-párt provokálta azért, hogy bizonyítsa: Magyarországon nincs szólásszabadság...

- ⁷⁰ Izsák L. 1983. 135. o.
- ⁷¹ Pető Dezső nem városi titkár, hanem a párt délkerületi titkára volt. Mint szegedi lakos, a későbbiekben nem is fejtett ki aktív tevékenységet Vásárhelyen. 1948. jún. 10-én Ausztriába szökött, ahol a Magyar Caritas gondnoka és táborparancsnoka volt. Később (állítólag) az amerikai hírszerzőszerv (CIC) magyar osztályát vezette Salzburgban. Nem ellenőrzött adatok szerint 1965-ben már az USA-ban élt. ÁBTL 3.1.9. V-33658., 20. l. Előéletéről annyit tudunk, hogy a Sorbonne-on diplomázott, majd a marosvásárhelyi hadapródiszkola magyar–francia–német szakos tanára volt századosi rangban. 1944-ben a berlini magyar követségre került, de ügynöki jelentés szerint is németellenes beállítottságú volt. Hazatérve állítólag a franciáknak kémkedett. ÁBTL 4.1. A-905.
- ⁷² CSML MSZMP Arch. 23.f., 6. óe., 34. o.; ill. uo. 54.f. 6/15. óe., 87. o. A BB szervezeinek titkárai (Kerekes Imre – MKP; Szőke János – SZDP; Kovács Ernő – NPP; Szent István – szakszervezetek) 1947. jún. 7-i leveléből. Pfeifferék vásárhelyi látogatásait említi még: PIL 274.f. 16/156. óe., 115. l.
- ⁷³ Legalábbis ezt gondolta a vásárhelyi SZDP lapja, amely azt sem tartotta lehetetlennek, hogy Pfeiffer pártja országos zászlóbontása is Vásárhelyen lesz. Lásd AU 1947. júl. 24. A Pfeiffer Zoltánról szóló életrajz írói úgy értékeli, hogy Vásárhelyen erős MFP-szervezetet sikerült kiépíteni, ez azonban feltehetően túlzás. Lásd Földesi M. – Szerencsés K. 2003. 175. o.
- ⁷⁴ FU 1947. aug. 9., AU 1947. aug. 10., VN 1947. aug. 10. Utóbbi cikk szerint érthetelen, hogyan kapott erre rendőrségi engedélyt Keresztes, aki ki sem lépett az FKGP-ből és ki sem zárták onnan. Keresztes jelölését említi Izsák L. 1983. 171. o.
- ⁷⁵ FU 1947. aug. 12., ill. ÁBTL 3.1.5. O-9275, 61. l. Vata Ernő beszéde az FKGP 1947. aug. 17-i gyűlésén.
- ⁷⁶ A téren kb. nyolcezen gyűltek össze; ezek között természetesen MFP-s szimpatizánsok is voltak. Földesi M. – Szerencsés K. 2003. 176. o.
- ⁷⁷ FU 1947. aug. 22., VN 1947. aug. 22. A VN cikke szerint az a pár mondat, amit érteni lehetett Pfeiffertől, fasiszta ostobaság volt... A parasztpárti fiatalok jelentése szerint Keresztes szidta az FKGP-t, majd a demokráciát, de Pfeiffer szavai máris érteni sem lehetett, mert addigra letépték a mikrofon zsinórait. PIL 284.f. 8. óe., VIII. kötet, 131. l.
- ⁷⁸ AU 1947. aug. 28. A csongrádi gyűlés ezután természetesen elmaradt. Az MFP ezután „suttogó propagandával” igyekezett növelni szimpatizánsai táborát, amikor Pfeiffer súlyos sérüléseiről beszámolt a választóknak. Lásd Izsák L. 1983. 197. o. A „csongrádi csata” (Izsák Lajos kifejezése) még a budapesti amerikai követség figyelmét is felkeltette, amely tiltakozott a két politikus megverése és a sorozatos kilengések miatt. Idézi Gábor R. 1998., 250. o.
- ⁷⁹ Földesi M. – Szerencsés K. 2003. 183–184. Beszámolt róla az ÁVO is: ÁBTL 2.1. VII/2. (O-8869) 44. o.
- ⁸⁰ Népi kollégista fiatalok jelentései szerint Pfeiffer aug. 8-án járt Vásárhelyen és 800.000 Ft-ot hagyott ott választási célokra Keresztes Tamásnál. PIL 284.f. 8. óe., VIII. kötet, 113. l.
- ⁸¹ 1947 áprilisában Alföldi Hétfő néven hetilapot indított a helyi NPP-szervezet. Az újság csak 4 számot ért meg. Ez is mutatja az NPP kisebb jelentőségét, ill. anyagi erejét Vásárhelyen. A három pártnapilap hétfőn nem jelent meg, ezt az úrt próbálta betölteni az Alföldi Hétfő, de sikertelenül.
- ⁸² Lásd mindhárom lap, de főleg az Alföldi Újság és a Független Újság 1947. aug.-i számaiban. Az SZDP országosan már 1947. júl. 27-étől kezdve jelszavakban hívta fel a figyelmet a választójog biztosítására. Izsák L. 1999. 245. o. Csongrád megyében az SZDP harcolt leginkább a választójog biztosításáért, lásd Szilágyi J. 1971. 55. o.
- ⁸³ CSML HVL XVII. 1., 1947. júl. 25-i jkv. A párt Dékány Józsefet és Vata Ernőt delegálta a Nemzeti Bizottságba, amelynek két kommunista tagja előbb pártjához fordult, hogy milyen álláspontot foglaljon el a kisgazda kéréssel szemben. Lásd CSML MSZMP Arch.

- 23.f. 6. öe., 38. o.
- ⁸⁴ AU 1947. júl. 8. és júl. 10. Takács leszögezte, hogy a választáson külön listával indul a párt és arról beszélt, hogy a választójogi törvény nem változik meg nagy mértékben.
- ⁸⁵ PIL 274.f. 15/68. öe., 125. l. (Megtalálható még: CSML HVL XXI. 501. a., 93/1947. biz. főisp.) A bizottságokon belül Karácsonyi szerint az NPP az MKP-val működött együtt, ugyanakkor vele szemben kialakult egy FKGP–SZDP-koalíció, azaz a két munkáspárt az ellenkező oldalra került. Az ügyről lásd még CSML MSZMP Arch. 21.f. 95. öe., 29.o. és uo. 23.f. 8. öe., 70. o. (Idézi: VDCSMT 1945–1948. 113-114. o.) A 23 szakszervezeti hely átengedéséről lásd még AU 1947. aug. 1.; CSML MSZMP Arch. 23.f. 7. öe., 27. o.; uo. 54.f. 6/10. öe., 112. o.; uo. 54.f. 6/20. öe., 67-68. és 86. o.
- ⁸⁶ PIL 283.f. 16/236. öe., 216–217. l. Megtalálható még: CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/11. öe. 93-98. o.
- ⁸⁷ FU 1947. júl. 29.
- ⁸⁸ FU 1947. júl. 29. és 30. A felhívások, ismertetések, figyelmeztetések folyamatosan ismétlődtek a lap aug.-i számaiban is. Az aug. 10-i számban rendkívül részletes ismertető jelent meg *Így szerezheted vissza a választói jogosultságodat!* címmel.
- ⁸⁹ FU 1947. aug. 8. A későbbiekben szinte már komikus kizárási okok is megjelentek, pl. egy 75 éves parasztasszonyt nyilasszervezőnek minősítettek; volt olyan, akit „Kékek Klubja tagság” miatt fosztottak meg választójogától; az egyik szavazókörben a kizárások oka gyakran az volt, hogy „bemondás szerint...” csendőr volt, fegyvert rejtgetett, nyilas volt; hirtelen megnőtt az elmebetegek száma is... Lásd FU 1947. aug. 12. és 13.
- ⁹⁰ FU 1947. aug. 20. A kizártak és kihagyottak eredeti aránya a szavazók 13%-ára rúgott!
- ⁹¹ CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/17. öe., 33. o. Az SZDP már júl. 8-án meg is választotta választásvezetőjét, Almássy János SZIM elnököt (két héttel a választások kiírása előtt!), lásd uo. 40. o., ill. PIL 283.f. 16/143. öe., 6. l. Választójogi felhívások jelentek meg a párt lapjában is: AU 1947. júl. 31., aug. 1., majd szinte minden számban.
- ⁹² CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/20. öe., 17. o.
- ⁹³ PIL 283.f. 16/236. öe., 216-217. l.; CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/11. öe. 93-98. o.
- ⁹⁴ CSML MSZMP Arch. 23.f. 7. öe., 28. o.
- ⁹⁵ PIL 274.f. 15/68. öe., 125. l. Megtalálható még: CSML HVL XXI. 501. a., 93/1947. biz. főisp.
- ⁹⁶ PIL 274.f. 16/157. öe., 134. l. Ez az előrehelyezés azonban végül sorsdöntő lett, mivel Oláh Mihály enélkül nem lett volna képviselő.
- ⁹⁷ FU 1947. aug. 3.
- ⁹⁸ FU 1947. aug. 15. Oláh Sándor mellett Karácsonyi Sándor is visszalépett. Mindkettőjük ellen éles támadást indított az MKP, lásd PIL 274.f. 15/68. öe., 125-126. l. (Megtalálható még: CSML HVL XXI. 501. a., 93/1947. biz. főisp.) Oláh és Karácsonyi visszalépésének valójában igen prózai okai voltak: a választójogi törvény (az 1947. évi XXII. tc.-kel módosított 1945. évi VIII. tc.) értelmében elvesztették választójogukat. Oláh Sándor azért, mert 1946 tavaszán politikai okokból rövid időre internálták; Karácsonyi Sándor pedig az 1944 előtti rendszer pártjaiban viselt állítólagos tisztsége miatt. Mivel nem volt választójoguk, így meg sem választhatták őket.
- ⁹⁹ ÁBTL 3.1.5. O-9275., 64. l.
- ¹⁰⁰ AU 1947. aug. 9.
- ¹⁰¹ Juhász az aug. 7-i országos választmány hátrасorolta a 35. helyre. Lásd PIL 283.f. 28/165. öe., 136. l. Augusztus közepén már a 15. helyen szerepel a tervezeteken. Uo. 162. l. Mind ez a helyi VB és személyesen Posztós Sándor ismételt kérésére alakult így, lásd PIL 283.f. 16/283. öe., 215. l. (megtalálható még: CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/18. öe., 23. o.) További jelölések, képviselőlisták találhatók még PIL 283.f. 16/120. öe., 140–160. l.
- ¹⁰² Erdei nem kívánt újra indulni. 1958-as bírósági vallomása szerint azért, mert sem a párt

- jobboldalával (a „peyeristákkal”), sem a baloldalával (Marosánékkal) nem tudott már közösséget vállalni. CSML XXV. 9/b, NB. 1350/1957., 14. jkv., 5. o.)
- 103 Valamennyi párt helyi jelöltjét felsorolta: FU 1947. aug. 24. A Baloldali Blokk pártjainak jelöltjeit lásd még PIL 283.f. 28/165. óe. A Parasztpárt jelöltjeit külön lásd uo. 284.f. 8. óe., I. kötet. A választókerület összes jelöltjét felsorolja Hubai L. 2001. II. kötet 178. o.
- 104 Szilágyi J. 1971. 67-68. o., VN 1947. aug. 5. és aug. 29.
- 105 Szilágyi J. 1971. 75. o., VN 1947. aug. 26.
- 106 CSML MSZMP Arch. 23.f. 11. óe., 29-31. o.
- 107 CSML MSZMP Arch. 23.f. 8. óe., 70. o., ill. uo. 21.f. 95. óe. 29. o. Idézi VDCSMT 1945-1948. 113-114. o.
- 108 CSML MSZMP Arch. 23.f. 11. óe., 54. o.
- 109 PIL 274.f. 16/157. óe., 116. l.
- 110 Ezt biztosan túlzás, vagy ferdtítés, hiszen Pfeifferék nagygyűlésén is kb. 8 ezer fős tömeg volt; feltehetően a kisgazdák és a szociáldemokraták is minimum 5 ezer főt meg tudtak mozgatni.
- 111 PIL 284.f. 8. óe., VIII. kötet, 107., 112-113., 119-121. és 131. l. A küldöttek emellett káderjellemzést is készítettek az NPP helyi vezetéséről, s mind a párt elnökéről (Soós János), mind pedig titkáráról (Kovács Ernő) rossz véleményt alkottak. Kiemelték, hogy a pártot lényegében Gyáni Imre hordozza a vállain.
- 112 PIL 284.f. 8. óe., VIII. kötet, 120. l. Az együttműködésre utal: PIL 274.f. 15/68. óe., 139. l. Megtalálható még CSML HVL XXI. 501. a., 97/1947. biz. főisp. Kiemeli az együttműködést még: PIL 274.f. 16/157. óe., 128. l.
- 113 CSML MSZMP Arch. 54.f. 6/11. óe., 149-152. o. Egyes vélemények szerint az SZDP szintén készült a kékcédulákkal való visszaélésekre, de az utolsó pillanatban lefűjták az akciót. Ugyanakkor a választókerületekbe küldött „bizalmi embereik” révén igyekeztek meggátolni az MKP kékcédulás csalásait. Uo. 6/20. óe., 95. o.
- 114 PIL 283. f. 16/236. óe., 208-209. l.; CSML MSZMP Arch. 54. f. 6/11. óe. 89-92. o. A VB elnöke ismét Posztós Sándor lett, alelnökök: Papp Lajos és Bangó János. Az irat szerint: „megkezdtüik elvtársaink kiválogatását a választási káderba” (sic). Papp addig is alelnök volt, ám Bangót Szóke Imre helyett választották meg.
- 115 AU 1947. aug. 12., ill. Szilágyi J. 1971. 69. o. A nagygyűlés előkészítésére lásd PIL 283.f. 16/127. óe., 199. l.
- 116 PIL 274.f. 16/157. óe., 137. l.; CSML MSZMP Arch. 21.f. 95. óe., 30. o.
- 117 AU 1947. aug. 24.
- 118 AU 1947. aug. 26. és Szilágyi J. 1971. 70. o. A nagygyűlés előkészítésére lásd PIL 283.f. 16/127. óe., 193. l.
- 119 Szilágyi J. 1971. 79. o.
- 120 VN 1947. aug. 19, aug. 20., aug. 24., aug. 26. ill. AU 1947. aug. 24.
- 121 AU 1947. aug. 30. Idézi még Marjanucz L. 1989. 15. o., ill. Földvári L. 2005. 154. o. Ezután az MKP végleges ellenségei közé sorolta Takácsot is.
- 122 FU 1947. aug. 19.
- 123 ÁBTL 3.1.5. O-9275., 61-63. l. A jelentés szerint a gyűlésen alig 250-300 fő jelent meg, főleg kulákok. Mivel a gyűlés nem nagygyűlés, hanem taggyűlés volt, a rendezvény kezdetén felszólították azokat, akik nem FKGP-tagok voltak, hogy távozzanak. Az ÁVO-nak jelentést író ügynök ezek szerint a pártba beépült személy lehetett...
- 124 FU 1947. aug. 26.
- 125 ÁBTL 3.1.5. O-9275., 66-69. l.
- 126 FU 1947. aug. 29.
- 127 ÁBTL 3.1.5. O-9275., 64. l.
- 128 PIL 284.f. 8. óe., VIII. kötet, 131. l.